

ВОДИЧ

ЗА РОМСКИ ГРАЃАНСКИ
ОРГАНИЗАЦИИ ЗА
ЛЕГАЛИЗАЦИЈА И
РАБОТА СО
РАНЛИВИ ГРУПИ

Проектот е финансиран од Европската Унија

ВОДИЧ

ЗА РОМСКИ ГРАЃАНСКИ
ОРГАНИЗАЦИИ ЗА
ЛЕГАЛИЗАЦИЈА И
РАБОТА СО
РАНЛИВИ ГРУПИ

СОДРЖИНА

1. КРАТКА ИНФОРМАЦИЈА ЗА НРЦ И ПАРТНЕРСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	5
2. ВОВЕД	6
3. КАРАКТЕРИСТИКИ НА РОМСКО ДОМУВАЊЕ	7
4. ПРАВНА РАМКА ЗА ПОСТАПКИТЕ ЗА „ЛЕГАЛИЗАЦИЈА“ – УТВРДУВАЊЕ ПРАВЕН СТАТУС НА БЕСПРАВНИ ОБЈЕКТИ	8
4.1 Правна рамка за легализација	8
5. УСЛОВ, НАЧИН И ПОСТАПКА ЗА ЛЕГАЛИЗА	10
5.1 Кои се бесправно изградени објекти?	10
5.2 Пред кои институции се водат постапките за легализација?	11
5.3 Кој може да биде подносител на барањето за легализација?	17
5.4 Кои документи се потребни за поднесување на барање за легализација?	17
5.5 Тек на постапка за легализација	26
5.6 Заклучок за прекинување на постапката за легализација	26
5.7 Донесување на одлука	28
5.8 Заклучок за плаќање	30
5.9 Решение за утврдување на статус на бесправно изграден објект	31
5.10 Жалбена постапка	32
5.11 Постапка пред управен суд-Управен спор	34
6. ПРИМЕР НА СЛУЧАЈ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА	35
7. БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ	37
7.1 Што е правна помош	38
7.2 Трошоци за добивање на правна помош од страна на адвокати	39
7.3 Закон за бесплатна правна помош	39
7.4 Право на бесплатна правна помош	40
7.5 Даватели на бесплатна правна помош	41
7.6 Кој може да оствари бесплатна правна помош?	41
7.7 Постапка за остварување на право на БПП?	43
7.8 Регистри за правна помош, евиденција, надзор и извештај	45
7.9 Награда за дадена правна помош	46
8. МЕТОДИ И ВЕШТИНИИ ЗА РАБОТА СО РАНЛИВИ ГРУПИ	47
8.1 Што се ранливи групи и како можеме да ги препознаеме?	47
8.2 Критериуми и фактори за идентификување на ранливи групи	48
8.3 Работа со ранливи групи на луѓе	50
8.4 Правна рамка за заштита на ранливи групи	51
8.5 Субјекти во заштита и работа со ранливи групи	52
9. ЗАКЛУЧОК	53
10. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	54

АВТОРИ:

Адвокат Зоран Ристески
Адвокат м-р Горан Грозданоски

ИЗДАВАЧ:

Национален ромски центар
ул. Доне Божинов бр.11/5, 1300 Куманово
тел/факс: 031/ 427-558
e-mail: info@nationalromacentrum.org
web: www.nationalromacentrum.org
www.ednomagazine.com

ПАРТНЕРСКИ ОРГАНИЗАЦИИ:

Здружение Симбиозис 12, Куманово
Здружение ОРМ Бела Кула, Кичево

ПРОЕКТ „ПОДДРШКА ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА НА РОМСКО ДОМУВАЊЕ“

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Здружението Национален ромски центар (НРЦ), Куманово и партнерските организации Здружение Симбиозис 12 Куманово и Здружение ОРМ Бела Кула Кичево и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија.

КРАТКА ИНФОРМАЦИЈА ЗА НРЦ И ПАРТНЕРСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

НАЦИОНАЛЕН РОМСКИ ЦЕНТАР од Куманово од своето основање во 2005 година се развива како застапник и подржувач на ромската заедница како и на сите групи во заедницата кои живеат во социјален ризик. Од 2011 година НРЦ е овластено здружение за давање на бесплатна правна помош во вид на прелиминарна правна помош запишано во регистар на Министерството за правда.

Преку мобилизацијата и еманципацијата на луѓето, користејќи го пристапот за човекови права и застапувањето базирано на докази, НРЦ ги поддржува своите кжгљонституенти за да поттикне прогресивно остварување на нивните права и одговорности. Здружението работи на неколку стратегиски приоритети: пристап до правда и владеење на правото; пристап до висококвалитетни здравствени установи и услуги; адекватни стандарди за живеење; вработување и животното учење. НРЦ е инклузивна организација и се стреми да ги задоволи интересите на своите конституенти преку работа и дејствување на локално и на национално ниво со застапување на правата и интересите на оние кои од тоа имаат потреба.

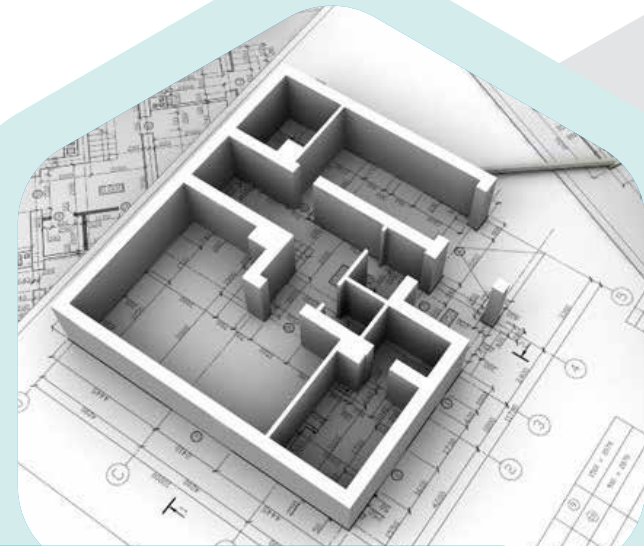
Здружение **„СИМБИОЗИС 12“** е граѓанско и професионално здружение основано 2012 година, кое се залага за промоција и заштита на човекови права, комуникација и позиција на младите во општеството да бидат двигател на крестивни напредни погледи за општо добро на сите граѓани, а посебен акцент се става на насоченоста кон млади Роми. Визијата на „Симбиозис 12“ е поддршка за развој на општеството во кое Ромите и други лица имаат право да живеат со еднакви права и можности. Мисија на „Симбиозис 12“ е да ги застапува правата на Ромите и останатите граѓани со сите законски норми преку зајакната и директна работа со луѓето користејќи повеќе анализи.

Здружението **ОРМ БЕЛА КУЛА** од Кичево е основано 1998 година кое има за цел да ја подигне свеста на ромската младина за нивно целосно ангажирање во полето на образованието и едукација. ОРМ Бела Кула има долгогодишно искуство во граѓанскиот сектор и богато искуство во работа со ромската заедница за интеграција на Ромите во општеството. Покрај образованието и работа со млади Роми, ОРМ Бела Кула работи и на други области кои произгледуваат од Декадата и Стратегијата на Роми како што се социјална и здравствена заштита, домување и сл.

Водичот за ромски граѓански организации за легализација и работа со ранливи групи на граѓани е изработен во рамките на проектот **„Поддршка за легализација на ромско домување“** кој го имплементираат Национален ромски центар во партнерство со Симбиозис 12 од Куманово и ОРМ Бела Кула со финансиска помош на Европската Унија. Проектот се имплементира во шест општини: Куманово, Кичево, Велес, Кочани, Штип и Прилеп во период од 01.02.2018 година до 01.02.2020 година.

Целта на проектот е подобрување на условите за домување на Ромите преку поддршка на ромските семејства во процесот на легализација на нивните домови. Проектот се стреми да обезбеди повеќекратна поддршка на Ромите во процесот на легализација на нивните домови, преку ширењето на информации и советување, обезбедување правна помош (консултации, поведување постапки за легализација, пишани правни дејства (жалби, барања, тужби). Овој вид на помош е неопходен за ромските семејства, поради тоа што повеќето од нив имаат недостаток на информации, бариери во пристапот до институциите и недостаток на средства за иницирање и спроведување на постапките за легализација.

ВО РАМКИТЕ НА ПРОЕКТОТ СЕ ПРЕДВИДЕНИ СЛЕДНИТЕ РЕЗУЛТАТИ:

Најмалку 300 ромски семејства обезбедени со одржлива правна помош во процесот на легализација на нивните домови;

Информирање на ромските заедници во 6 општини (Куманово, Кичево, Штип, Прилеп и Кочани, Велес) во континуитет за нивните права и правни насоки поврзани со легализација на нивните домови;

Зајакнати капацитети на ромските граѓански организации за заштита и промовирање на правата на Ромите поврзани со домувањето и легализацијата на нивните домови преку организирање на три обуки, водич за легализација и работа со ранливи групи и доделување на 4-5 под-грантови за ромски граѓански организации;

Претставници од 5 општини поблиску вклучени во проблемите на ромското домување преку организирање на 3 обуки и изработка на 5 документи за локални политики согласно приоритетите на општините во врска со легализација и урбанизација на ромските населби.

КАРАКТЕРИСТИКИ НА РОМСКО ДОМУВАЊЕ

Ромите главно живеат во урбани средини со изградени живеалишта во градот или на периферија на градските средини, во субстандардни услови за живот, со неуредени имотно правни односи за земјиштето на кое ги имаат изградено своите домови кои во голем дел се бесправно изградени објекти во целост или делумно. Ромите во државата не живеат номадски, што значи дека на локациите каде што се населени, тие живеат долго време и тоа во урбани средини во градовите.

Според статистичките податоци од последниот Попис на населението од 2002 година, голем дел од ромското население во земјата (45%) живеат во 10 општини: Битола, Гостивар, Дебар, Винаца, Куманово, Кичево, Кочани, Прилеп, Тетово и Штип. Речиси истиот процент (43,06%) живеат во главниот град Скопје, во најголемата ромска општина во земјата, Шуто Оризари додека останатите 12% живеат во други општини низ целата земја.

Во текот на 2012 година НРЦ има спроведено истражување на терен со прашалник кој имаше за цел да собере информации и податоци за подносителот на барање за легализација. Вкупно беа пополнети 2589 прашалници во 6 општини. Од пополнетите прашалници беа добиени податоци дека 2485 градби се бесправни објекти додека за 102 градби сопствениците имаат документација и веројатно во тој случај легализираат доградби или надградби; 1054 бесправни објекти се со големина до 50м², 1304 бесправни објекти се со големина од од 51-150 м², 145 бесправни објекти зафаќаат површина од 150-200м², и 78 бесправни објекти се со големина од 201-250м².

Што се однесува до приклучок до јавна инфраструктура како важен услов за легализација 2348 лица се изјасниле дека имаат приклучок, а 237 лица немаат. Од вкупно 2589 анкетирани лица, 427 подносителите на барање за легализација изјавиле дека можат финансиски да ги покријат самите сите трошоци во постапката за легализација.

По обработка на документите и податоците во софтвер дизајниран за обработка на податоците и евиденција на постапките за легализација и по извршен увид во документација на предметите се согледа дека одредени податоци не соодветствуваат со законски прописи и услови, пример лицата наведуваат дека имаат приклучок до струја и вода, а всушност се диво приклучени на инфраструктурата.

Па така, имајќи ги во предвид причинските врски помеѓу домувањето и другите области, пристапот во решавањето на прашањето за адекватно домување на ромската заедница е од суштинско значење.

ПРАВНА РАМКА ЗА ПОСТАПКИТЕ ЗА „ЛЕГАЛИЗАЦИЈА“

УТВРДУВАЊЕ ПРАВЕН СТАТУС НА БЕСПРАВНИ ОБЈЕКТИ

ПРАВНА РАМКА ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА

Правната рамка на „легалитизацијата“ е поставена со носењето на **Законот за постапување со бесправно изградени објекти**¹ кој започна да се применува од ден 04.03.2011 година. Со донесувањето на овој Закон се регулираше и материјално правниот и процесно правниот елемент на „легалитизацијата“ односно на процесот на утврдување правен статус на бесправните објекти. Тоа подразбира дека со овој закон заедно е регулирано:

- што може да се „легалитизира“ во која постапка и пред кој надлежен орган
- кои се дејствија од страна на кои органи треба да бидат превземени
- во кои рокови, како и
- последиците на непрвземањето на дејствијата,

а се со цел донесување на конечен акт, решение за утврдување правен статус на бесправниот објект или одбивање на барањето за утврдување правен статус на

¹ Донесен на ден 22.02.2011 година, објавен во Службен весник број 23 од ден 24.02.2011 година, а започна да се применува од ден 04.03.2011 година Службен весник бр.23/2011; 54/2011; 155/2012; 53/2013; 72/2013; 44/2014; 115/2014; 199/2014; 124/2015; 129/2015; 217/2015; 31/2016; 190/2017

бесправен објект. Сите останати прашања врзани со постапките за утврдување правен статус на бесправните објекти („легалитизација“) се регулирани со Законот за општата управна постапка.

Покрај Законот за постапување со бесправно изградени објекти како основен Закон, правната рамка на постапките за утврдување правен статус на бесправните објекти е составена и од Законот за градење, Законот за прибавување и размена на докази и податоци по службена должност, Закон за градежно земјиште, Закон за просторно и урбанистичко планирање како и повеќе подзаконски акти, именувани како Правилници, а истите се предвидени со Законот за постапување со бесправно изградени објекти, односно Законот директно или индиректно се повикува на нив.

Сите овие подзаконски акти се однесуваат на специфичен дел од постапката за утврдување правен статус, односно регулираат специфичен акт кој е предвиден согласно Законот да биде донесен во одредена ситуација.

Ваквата правна рамка начелно ја покрива постапката за „легалитизација“, односно за утврдување правен статус на бесправните објекти.

Рокот за поднесување на Барањата за утврдување правен статус на бесправните објекти, согласно Законот за постапување со бесправно изградените објекти, беше 6 (шест) месеци од денот на влегувањето во сила на Законот, односно заклучно до 04.09.2011 година.

Со подоцнежните измени на Законот, рокот за комплетирање на поднесените Барања, како и за докомплетирање на барањата беше продолжуван, се со цел да се излезе во пресрет на граѓаните, пред се на оние кои немале можност од определени причини да поднесат барање во првично утврдениот рок.

Согласно овие измени на Законот, предвидени беа неколку рокови, односно можности да поднесување на барања за „легалитизација“, и тоа:

- од 04.03.2011 година заклучно со 04.09.2011 година
- од 19.12.2015 година заклучно со 31.03.2016 година и
- од 01.01.2018 година заклучно со 31.12.2018 година.

Согласно Законот за постапување со бесправно изградените објекти, предмет на законот е уредување на условите, начинот и постапката за евидентирање, утврдување на правен статус и санкционирање на бесправно изградените објекти, како што беше наведено и погоре. Ова е согласно самиот текст на Законот.

² Службен весник бр.38/2005; 110/2008; 51/2011

³ Службен весник бр.130/2009; 124/2010; 18/2011; 18/2011; 36/2011; 49/2011; 54/2011; 59/2011; 13/2012; 39/2012; 144/2012; 25/2013; 70/2013; 79/2013; 137/2013; 163/2013; 27/2014; 28/2014; 42/2014; 115/2014; 149/2014; 187/2014; 44/2015; 129/2015; 129/2015; 217/2015; 226/2015; 30/2016; 31/2016; 39/2016; 71/2016; 103/2016; 132/2016; 35/2018; 64/2018; 168/2018

⁴ Службен весник бр.79 - 31.05.2013

⁵ Службен весник бр. 15/2005

⁶ Службен весник бр. 199/2014

⁷ Правилникот за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање, Правилникот за стандарди за вклопување на бесправно изградените објекти во урбанистичко планска документација, Правилникот за формата и содржината на Барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект, Правилникот за формата и содржината на записникот за извршен увид на самото место со технички податоци за бесправниот објект, Правилникот за формата и содржината на регистарот за поднесените барања за утврдување на правен статус на бесправни објекти, Правилникот за формата и содржината на урбанистичката согласност, Правилникот за формата и содржината на решението за одбивање на барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект, Правилникот за формата и содржината на решението за утврдување на правен статус на бесправен објект, Правилникот за формата и содржината на известувањето за недонесување на решение по поднесена жалба.

УСЛОВ, НАЧИН И ПОСТАПКА ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА

КОИ СЕ БЕСПРАВНО ИЗГРАДЕНИ ОБЈЕКТИ?

ТОА СЕ ОБЈЕКТИ КОИ СЕ ИЗГРАДЕНИ БЕЗ ОДОБРЕНИЕ ЗА ГРАДЕЊЕ ИЛИ СПРОТИВНО НА ОДОБРЕНИЕ ЗА ГРАДЕЊЕ И БЕЗ ПОТРЕБНО ОДОБРЕНИЕ.

Како бесправно изградени објекти во смисла на Законот, се подразбираат:

- објекти од значење за Републиката согласно Законот за градење и друг закон,
- објекти од локално значење согласно со Законот за градење,
- објекти на здравствени установи за примарна, секундарна и терцијална здравствена заштита кои се изградени без одобрение за градење или спротивно на одобрението за градење,
- како и делови (доградби и надградби) на објектите, во и надвор од планскиот опфат,
- помошни објекти (гаража, остава) кои се во функција на објектот за домување или друг вид на објект во чија функција се,
- базени на ниво на терен за индивидуална употреба (градби за кои согласно со Законот за градење градоначалникот на општината издава решение за изведување на градбата,
- времени објекти наменети за домување,
- објекти за примарна обработка на земјоделски производи (освен на-стрешници и објекти за времено сметување) согласно Законот за земјоделско земјиште кои се изградени на градежно земјиште,
- како и објекти, односно посебни делови од објекти пренаменети без одобрение за пренамена.

УСЛОВ ЗА „ЛЕГАЛИЗАЦИЈА“

Условот кој мора сите овие објекти да го исполнуваат за да можат да бидат предмет на постапката за „легалитација“, односно утврдување правен статус, е да

- до денот на влегувањето во сила на Законот (заклучно со 03.03.2011 година) на истите се изведени градежните и инсталатерските работи во целост и
- истите да претставуваат градежна и функционална целина.

Ако одредени делови од објектите, односно нивоа (катови-спратови) на објектите не претставуваат функционална целина, тие делови не можат да бидат предмет на овие постапки за утврдување правен статус, а за истите може да се води постапка за добивање одобрение за градење согласно Законот за градење, ако по утврдување на правен статус на делот од објектот и негово вклопување во урбанистичко планската документација, се предвидуваат услови за идна градба.

Постапката за „легалитација“ е целосно завршена со запишувањето на објектот во Агенцијата за катастар на недвижностите, кога и може да се извади имотен лист за објектот.

ПРЕД КОИ ИНСТИТУЦИИ СЕ ВОДАТ ПОСТАПКИТЕ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА?

Постапките за „легализација“ се водат пред соодветни надлежни органи определени во самиот Закон, и тоа:

МИНИСТЕРСТВО ЗА
ТРАНСПОРТ И ВРСКИ

ОПШТИНИТЕ

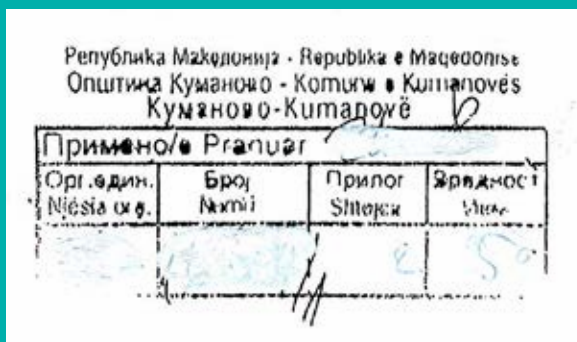
Од аспект на „легализацијата“ на објектите за домување, посебно ромските домови, овие постапки се водат пред соодветната единица на локална самоуправа (**општината**) на чие подрачје се наоѓа бесправниот објект.

ПОВЕДУВАЊЕТО НА ПОСТАПКА ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА

Поведувањето на постапка за легализација пред соодветниот надлежен орган (во случајот со домувањето – општината каде се наоѓа бесправниот објект) се врши со поднесување на:

БАРАЊЕ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПРАВЕН СТАТУС НА БЕСПРАВНИОТ ОБЈЕКТ

Задолжително да се внимава барањето да се поднесе во архива на општината, а не пред други државни органи! На самиот приемен печат треба да пишува општина.

Барањето за утврдување правен статус на бесправниот објект го поднесува имателот на бесправниот објект, до општината каде се наоѓа бесправниот објект. Ако се работи за објекти од значење за републиката, Барањето се поднесува до Министерството за транспорт и врски. Но, од аспект на ромското домување, битно е да се забележи дека ова Барање се поднесува до општината.

При поднесувањето на Барањето пред општината, мора да се побара и да се добие доказ дека е навистина поднесено Барањето. Тој доказ е бројот (бројчето) под кој е заведено Барањето, кој број Архивата во општината го издава на подносителот со ставање на приемен печат на копија од Барањето. Често пати општините ваквите приемни бројчиња ги издаваат на мали ливчиња кои им ги даваат на барателите и во тој случај, тоа ливче со број е доказ дека е навистина поднесено Барањето. Секако подобро е приемиот број да е ставен на копија од Барањето.

Многу е битно ваквите бројчиња да се сочуваат, бидејќи без ваков доказ не може да потоа се докаже дека навистина некое лице поднело Барање. Исто така, приемното бројче може да се јави како потребно во текот на постапката за превземање на други дејствија пред други органи, кои истите ги бараат како доказ дека некое лице навистина има поведено постапка за „легализација“.

На пример, доколку барателот на легализација и имателот на бесправниот објект почине, тогаш со бројчето многу лесно се добива податок кој ќе се употреби во оставинската постапка пред надлежен нотар за да се наследи постапката за „легализација“.

ВНИМАВАЈТЕ! БРОЈЧЕТО ДА Е ИЗДАДЕНО ОД ОПШТИНА.

ШТО АКО
БАРАТЕЛОТ ГО ИМА
ИЗГУБЕНО БРОЈЧЕТО?

- барателот може да побара усмено на шалтер од архива во општината да му издадат препис-печат со бројче под кое му е поднесено барањето заедно со датум кога е поднесено;
- барателот може со писмено барање да побара да му се издаде потврда која содржи податок за бројчето и податок кога е поднесено барањето.

Инаку самото Барање содржи дел за:

- податоци за имателот, односно подносителот на барањето, како име и презиме и адреса на физичкото лице, односно назив и седиште на правно лице, лице за контакт со телефонски број,
- податоци за бесправниот објект, во смисла на вид на бесправен објект (објект за домување, помошен објект, деловен објект итн.) и адреса или катастарска парцеласо назив на катастарската општина каде се наоѓа бесправниот објект.

Службен весник на , бр. 221 од 17.12.2015 година

Прилог 1

До _____

(Барањето за утврдување на правен статус на бесправни објекти од значење за Републиката, бесправни објекти на здравствените установи за терцијална здравствена заштита и бесправни електронски комуникациски мрежи и средства, се доставува до Министерството за транспорт и врски.

Барањето за утврдување на правен статус на бесправни објекти од локално значење, бесправни објекти на здравствените установи за примарна и секундарна здравствена заштита, се доставува до единицата на локална самоуправа на чие подрачје е изграден објектот)

БАРАЊЕ

за утврдување на правен статус на бесправни објекти од значење за Републиката,
бесправни објекти од локално значење и
бесправни објекти на здравствени установи за примарна, секундарна и
терцијална здравствена заштита

Од _____
(име и презиме на физичко лице / назив на правно лице)

(адреса на физичко лице / правно лице)

Лице за
контакт: _____ тел. _____

Вид на бесправен објект _____

Адреса или број на катастарска парцела со назив на катастарска општина
на која се наоѓа бесправниот објект _____

Кон барањето за утврдување на правен статус приложувам:

1. Уверение за државјанство или копија од лична карта за домашно физичко лице односно копија од патна исправа за странско физичко лице, а за домашно и странско правно лице, извод од Централен регистар на Република Македонија односно од соодветната институција во државата во која странското правно лице има седиште;
2. Доказ за приклучок на комунална инфраструктура и/или сметки за јавни услуги (струја, вода итн.) со датум пред 3 Март 2011 година а доколку бесправниот објект нема инфраструктурни приклучоци изјава заверена на нотар дадена под кривична и материјална одговорност со која барателот потврдува дека бесправниот објект е изграден пред 3 Март 2011 година;

Службен весник на , бр. 221 од 17.12.2015 година

3. Геодетски елаборат за утврдување на фактичка состојба на бесправен објект со имотен лист за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект;
4. Договор за долготраен закуп на земјиштето склучен со сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето или изјава заверена на нотар со која сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето изјавува дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во јавните книги за запишување на правата на недвижности на име на барателот;
(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект е изграден на земјиште кое не е сопственост на барателот или на Република Македонија, односно земјиштето е сопственост на друго физичко или правно лице, односно земјиштето е сосопственост на барателот и друго физичко или правно лице)

или

Уверение за движење за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект и изјава заверена на нотар, дадена под кривична и материјална одговорност од барателот, во која истиот потврдува која година е изграден бесправниот објект;

(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект е изграден на земјиште кое не е сопственост на барателот или на Република Македонија, односно земјиштето е сопственост на друго физичко или правно лице, односно земјиштето е сосопственост на барателот и друго физичко или правно лице, а сопственикот односно сосопственикот на земјиштето нема дадено изјава дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во јавните книги за запишување на правата на недвижности на име на барателот или нема склучено договор за долготраен закуп на земјиштето со барателот)

5. Договор за купопродажба на земјиштето и изјава заверена на нотар, дадена под кривична и материјална одговорност, со која барателот потврдува дека барателот или лицето чиј наследник е барателот го имаат купено земјиштето од поранешниот сопственик и истото го користат повеќе од 20 години од денот на склучувањето на договорот;
(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект е изграден на земјиште пренесено од поранешен сопственик врз основа на договор за купопродажба, на кое како корисник во имотниот лист е евидентиран поранешниот сопственик, а барателот го користи земјиштето повеќе од 20 години од денот на склучувањето на договорот)
6. Уверение за идентификација на катастарската парцела издадено од Агенцијата за катастар на недвижности;
(овој доказ се доставува само доколку постои неусогласеност на броевите на катастарските парцели кои се наведени во договорот за купопродажба склучен со поранешен сопственик кој се доставува согласно точка 5 на ова барање, со броевите на катастарските парцели наведени во Имотниот лист за земјиштето.)

Службен весник на РМ, бр. 221 од 17.12.2015 година

7. Известување од нотарот повереник на оставинскиот суд дека се води оставинска постапка за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект;
(овој доказ се доставува само доколку е поднесено барање за утврдување на правен статус на бесправен објект кој е изграден на земјиште со нерасчистени имотни односи, поради тоа што не е спроведена оставинска постапка)
8. Список на станари, договори за купопродажба на становите во зградата, како и уверение за државјанство или копија од лична карта од сите иматели на стан во зградата, доколку барањето се однесува за станбена зграда за колективно домување;
(во овој случај потребно е барањето да е поднесено од заедницата на станари или да е потпишано од повеќе од половината иматели на стан во зградата, а доколку барањето се однесува за бесправен дел (доградба, надградба) на станбена зграда подносител на барањето е само имателот на делот кој е бесправно изграден)
9. Изјава заверена на нотар, дадена под материјална и кривична одговорност, со која барателот потврдува дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект на негова одговорност и нема да бара надомест на штета од надлежен орган при настанување на евентуална штета поради елементарна непогода како и дека ќе ја надомести секоја штета врз животната средина настаната од влијанието на предметниот објект;
(овој доказ се доставува само доколку е поднесено барање за утврдување на правен статус на бесправен објект кој е изграден во заштитен крајбрежен појас на вештачки езера и речни корита, како и бесправен објект со намена домување во станбени куќи согласно Правилникот за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање кој е изграден во заштитен крајбрежен појас на природни езера)
10. Основен проект-фаза статика;
(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект се наоѓа во потенцијално нестабилна зона за која е донесена одлука од страна на Советот на општината)

Датум и место на поднесување

Барател

КОЈ МОЖЕ ДА БИДЕ ПОДНОСИТЕЛ НА БАРАЊЕТО ЗА „ЛЕГАЛИЗАЦИЈА“?

Подносител на барањето за утврдување правен статус на бесправен објект може да биде:

- **секое физичко лице кое е државјанин на Републиката,**
- **секое правно лице кое е регистрирано во Централниот регистар,**
- **институции кои се иматели на бесправните објекти.**
- **странско физичко и правно лице, но само доколку се исполнети условите за стекнување право на сопственост утврдени со Законот за сопственост и други стварни права.**

Тоа практично дава една широка рамка на потенцијални подносиители на барањата за „легалитација“, опфаќајќи ги скоро сите иматели на бесправните објекти, согласно условите во Законот.

Во понатамошното излагање акцент ќе се стави на постапките за „легалитација“ на домовите, пред сè ромските домови, како едно клучно прашање за добар дел од граѓаните на РМ како иматели на бесправни објекти.

КОИ ДОКУМЕНТИ СЕ ПОТРЕБНИ ЗА ПОДНЕСУВАЊЕ НА БАРАЊЕ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА?

Да ги разгледаме поединечно прилозите кои се доставуваат со Барањето.

ДОКАЗ 1

ФИЗИЧКО ЛИЦЕ

Првиот прилог кој се доставува со Барањето е **УВЕРЕНИЕ ЗА ДРЖАВЈАНСТВО** или **КОПИЈА ОД ЛИЧНА КАРТА** за домашно физичко лице, односно **КОПИЈА ОД ПАТНА ИСПРАВА** за странско физичко лице.

Во пракса, почесто поднесуван доказ за физичките лица е копијата од лична карта, во однос на уверението за државјанство, а личната карта дава и дополнителни докази за адресата на барателот и матичниот број, кое нешто е потребно да може да се донесе соодветно решение за „легалитација“. Ако барателот не поседува важечка лична карта (изминат рок, изгубена, оштетна и сл.) во тој случај во прилог на барањето треба да се достави уверение за државјанство. Уште еднаш појаснуваме важечка патна исправа важи само за странски физички лица и истата не може да се употреби како прилог кога барател се јавува македонски државјанин.

ПРАВНО ЛИЦЕ

Доколку подносител на барањето е правно лице, тогаш кон барањето е потребно да се достави извод од Централниот регистар, односно да се достави тековна состојба за правниот субјект/правното лице, а за странско правно лице потребно е извод од соодветната институција од државата каде правното лице има седиште.

ДОКАЗ 2

ДОКАЗ ЗА ПРИКЛУЧОК НА КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Вториот прилог кој се доставува е доказ за приклучок на комунална инфраструктура во смисла на:

- **сметки за јавни услуги (струја, вода итн) со датум пред 03.03.2011 година, или**
- **доколку бесправниот објект нема инфраструктурни приклучоци ИЗЈАВА заверена на нотар дадена под кривична, морална и материјална одговорност со која барателот потврдува дека бесправниот објект е изграден пред 03.03.2011 година.**

Овој доказ е потребен со цел да се покаже дека исполнет условот од Законот за постапување со бесправно изградени објекти, дека на бесправниот објект се завршени сите градежни и инсталатерски работи, односно истиот претставува градежна и функционална целина, **сето тоа пред влегување во сила на Законот!!!**

ИЗЈАВА – ПРИМЕРОК

ИЗЈАВА

Јас, долупотпишаниот бр. ... од ул. ... издадена од МВР во својство на подносител на барање за утврдување на правен статус на бесправно изградени објекти во Општина ... под полна морална, материјална и кривична одговорност изјавувам дека објектот кој лежи на КП ... адреса ... број на зграда ... намена на зграда А1-1, влез 1, кат Пр, стан 1, намена на посебен дел од зграда СТ со внатрешна површина ... м2, КП ... адреса ... број на зграда 2, намена на зграда А1-1, влез 1, кат Пр, стан 1, намена на посебен дел од зграда ПП со внатрешна површина ... м2 И земјиште под зграда 2 со површина ... м2 уредени со Геодетски елаборат бр. ... од ... година изготвен од Агенција за катастар на недвижности на РМ, Одделение за катастар на недвижности ... е изграден пред да стапи на сила законот за легализација на бесправно изградени објекти.

Изјавата ја давам да ми послужи во постапката за легализација на објектот пред надлежните органи.

... год.
Куманово

Изјава дал:

Но, во пракса ако не може да се обезбедат сметки за комунални услуги/може да се достави изјавата дадена на нотар со која се потврдува дека бесправниот објект е изграден пред стапување во сила на Законот за постапување со бесправно изградени објекти. Изјавата треба да биде дадена за објект согласно геодетскиот елаборат. Една ваква изјава е веродостоен доказ, бидејќи е дадена под кривична, морална и материјална одговорност и заверена пред нотар.

Во пракса доста често се даваа изјави кои содржат и изјава „... е изграден лично со мои средства ...“, **но ваква изјава Законот не бара**, туку само потврда дека објектот е изграден пред стапување во сила на Законот, а не и од кого.

ДОКАЗ 3

ГЕОДЕТСКИ ЕЛАБОРАТ

Третиот доказ кој задолжително се приложува заедно со барањето за „легализација“ е **Геодетски елаборат** за утврдување на фактичката состојба на бесправниот објект, со **Имотен лист** за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект.

Како што може да се види, овдека станува збор всушност за два елемента кои задолжително мора да постојат, односно мора да се достават во постапката, и тоа:

ПРВИОТ – ГЕОДЕТСКИОТ ЕЛАБОРАТ за утврдување на фактичката состојба на бесправниот објект и

ВТОРИОТ – ИМОТЕН ЛИСТ ЗА ЗЕМЈИШТЕТО на кое се наоѓа бесправниот објект.

Геодетскиот елаборат е доказ со кој, како што е и наведено во самиот назив, се дава приказ на фактичката состојба на бесправниот објект. Во елаборатот постојат податоци за **површината** на објектот, внатрешната површина, **скица** од самиот објект со прикажани делови на објектот (внатрешни простории), **опис** на објектот во смисла на **намена** на бесправниот објект или на различните делови од објектот доколку се работи за различни намени на истиот, **локација** на објектот – **катастарска парцела** на која лежи објектот, податоци за имателот на бесправниот објект со име, презиме, адреса.

ПРИ ИЗРАБОТКА НА ГЕОДЕТСКИ ЕЛАБОРАТ, ЕДЕН ОД ПРИМЕРОЦИТЕ БАРАТЕЛОТ ТРЕБА ДА ГО ЧУВА КАЈ СЕБЕ.

Со геодетскиот елаборат задолжително се изработува и ЦД – со електронски податоци за објектот.

Геодетски елаборат го изработува овластено геодетско друштво и задолжително мора да се однесува на „легализација“, на бесправно изградени објекти, поради што мора многу да се внимава и да се разликува од геодетски елаборати за други намени!

Вториот елемент – имотниот лист за земјиштето на кое се наоѓа бесправниот објект е доказ кој е потребен со цел да се утврди на чие земјиште е изграден објектот, а тоа пак во насока на заштита на правото на сопственост на земјиштето.

ДОКАЗ 4

ДОГОВОР ЗА ДОЛГОТРАЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈИШТЕТО ИЛИ ИЗЈАВА

Доколку бесправниот објект е изграден на земјиште кое не е сопственост на барателот или на државата, односно земјиштето е сопственост на друго физичко или правно лице, односно земјиштето е сосопственост на барателот и друго физичко или правно лице, потребно е да се достави:

- **договор за долготраен закуп на земјиштето склучен со сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето или**
- **изјава заверена на нотар со која сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето изјавува дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во катастарот на недвижности на име на барателот.**

Овој прилог исто така опфаќа **ДВА ЕЛЕМЕНТИ**, сега поставени алтернативно, односно или се поднесува едниот или другиот од доказите.

ПРВИОТ ЕЛЕМЕНТ, односно доказ е договорот за долготраен закуп на земјиштето склучен со сопственикот, односно сосопственикот или сосопствениците на земјиштето. Со ваквиот договор се регулираат односите меѓу двете страни во форма на закуподавач и закупец, односно сопственикот на земјиштето е тој кој ќе го дава земјиштето во закуп – закуподавач, а имателот на земјиштето е закупецот, односно оној кој ќе има обврска да плаќа закуп за користење на земјиштето на закуподавачот.

ВТОРИОТ АЛТЕРНАТИВЕН ЕЛЕМЕНТ е изјава заверена на нотар со која сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето изјавува дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во катастарот на недвижности на име на барателот. Ваквата изјава практично овозможува барателот да си утврди правен статус на својот објект и да го запише објектот во катастарот без било каков надоместок на сопственикот на земјиштето.

Ваквата можност законот ја дава пред се поради фактот што во многу голем број на случаи, земјиштето на кое е изграден бесправниот објект на некој начин преминал во фактичко владение на имателот на бесправниот објект. Тоа во пракса подразбираше склучување на усмени договори за купопродажба, размена, подарок и слично за земјиштето, на кое потоа имателот сосема совесно си градел свој објект. Но, имајќи предвид дека ваквите договори биле склучувани најчесто во усмена форма, истите не ја исполнуваат законската форма предвидена во Законот за облигационите односи (писмена форма, заверка пред надлежен орган) и како такви не претставуваат основ за промена на носителот на правото на сопственост на земјиштето пред надлежниот катастар. Поради тоа, долги години земјиштето продолжуваше да се води на име на лице кое со ваков неформален договор веќе го отуѓило истото.

Исто така многу често во пракса постојат објекти изградени на земјиште на кое имателот на бесправниот објект е сосопственик на земјиштето заедно со уште еден или повеќе други лица – сосопственици. Но, имајќи предвид дека земјиштето формално во имотниот лист се води како сосопственост на повеќе лица и се задира во нивното право на сопственост (сосопственост), тоа потребна е писмена согласност од секој од другите сосопственици покрај имателот, за да би можело да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во катастарот на недвижности.

Ако барателот не успее да прибави изјава – согласност за „легализација“ од сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето, Законот дава можност да се достави **УВЕРЕНИЕ ЗА ДВИЖЕЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО**. Ова е практично ситуација кога нема да е исполнет претходниот услов. Тогаш Законот предвидува да се достави уверение за движење на земјиштето на кое е изграден бесправниот објект, како и изјава од Барателот заверена на нотар дадена под кривична, морална и материјална одговорност, во која истиот потврдува **КОЈА ГОДИНА Е ИЗГРАДЕН БЕСПРАВНИОТ ОБЈЕКТ**.

Со ваквиот доказ се дава можност да се утврди дали евентуално била друга состојба на работите во поглед на сопственоста на земјиштето во моментот кога бил изграден бесправниот објект, односно да се утврди дали евентуално земјиштето било сопственост на државата во моментот на градба.

ДОКОЛУ ВО МОМЕНТОТ НА ГРАДЕЊЕ НА ОБЈЕКТОТ, ЗЕМЈИШТЕТО БИЛО ВО СОПСТВЕНОСТ НА ДРЖАВАТА, ТОГАШ БАРАТЕЛОТ МОЖЕ КАКО ДОКАЗ ДА ДОСТАВИ УВЕРЕНИЕТО ЗА ДВИЖЕЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО СО ПРИЛОГ ИЗЈАВА ЗАВЕРЕНА НА НОТАР СО КОЕ ИСТОТО ГО ПОТВРДУВА.

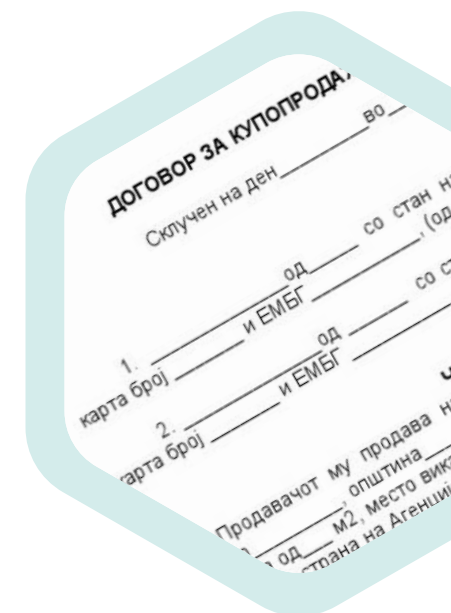
ДОКАЗ 5

Доколку бесправниот објект е изграден на земјиште пренесено од поранешен сопственик врз основа на договор за купопродажба, на кое како корисник во имотниот лист е евидентиран поранешниот сопственик, а барателот го користи земјиштето повеќе од 20 години од денот на склучувањето на договорот, тогаш барателот е должен да го достави и **ДОГОВОРОТ ЗА КУПОПРОДАЖБА НА ЗЕМЈИШТЕТО, ЗАЕДНО СО ИЗЈАВА ЗАВЕРЕНА НА НОТАР**.

Изјавата треба да биде дадена под кривична, морална и материјална одговорност со која барателот ќе потврди дека тој или неговиот правен претходник чиј наследник е тој, го имаат купено земјиштето од поранешниот сопственик и истото го користат повеќе од 20 години од денот на склучувањето на договорот.

Оваа состојба на работите постои кога е склучен договор за купопродажба, но истиот од некои причини не е спроведен пред надлежниот катастар. Ова е ситуацијата кога се склучувани договори за купопродажба на градежно земјиште во период кога прометот со ваков вид на земјиште е бил забранет, па поради ваквата објективна пречка договорите никогаш не се биле спроведени, или склучените договори поради разни финансиски или други причини не се спроведувани пред надлежниот катастар. Во сите овие ситуации поранешниот сопственик останал со својство на корисник на земјиштето.

На ваков начин е практично овозможено да се изврши „легализација“ на бесправни објекти изградени на земјиште за кое постои договор за купопродажба, со едноставно поднесување на договорот и изјава во која ќе се потврди фактот на владение на предметното земјиште подолго од 20 години.

ДОКАЗ 6

ИЗВЕСТУВАЊЕ ОД НОТАР ДЕКА СЕ ВОДИ ОСТАВИНСКА ПОСТАПКА

Доколку е поднесено барање за утврдување на правен статус на бесправен објект кој е **ИЗГРАДЕН НА ЗЕМЈИШТЕ СО НЕРАСЧИСТЕНИ ИМОТНИ ОДНОСИ**, поради тоа што не е спроведена оставинска постапка, барателот е должен да достави и известување од нотарот повереник на оставинскиот суд дека се води оставинска постапка за предметното земјиште. Со ова законско решение е регулирана ситуацијата кога како носител на право на сопственост на земјиштето е лице кое е починато, а неговата оставина сеуште не е расправена. Тогаш, потребно е да се поведе соодветната постапка за расправање на оставина пред надлежен нотар како повереник на судот, по што нотарот со известување ја известува Општината дека се води оставинска постапка за предметното земјиште.

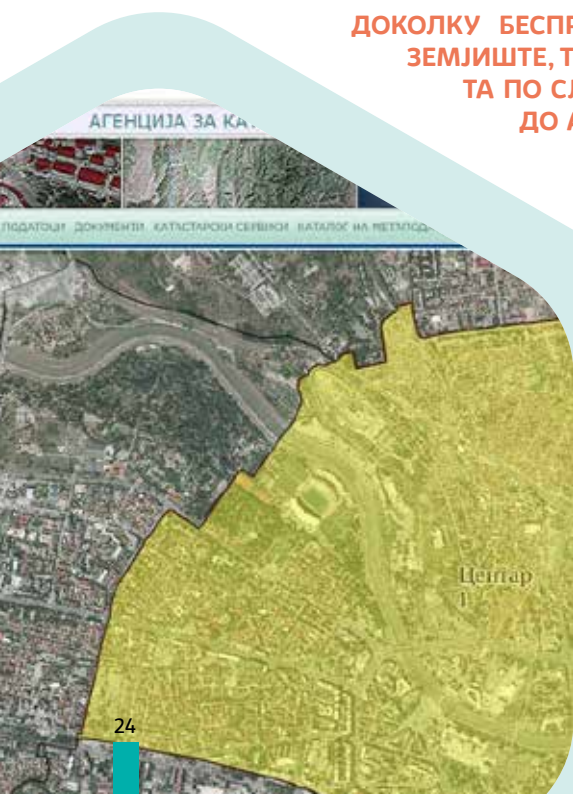
ДОКАЗ 7

Во одреден број ситуации, бесправните објекти се изградени на земјиште со **незапишани права**. Тоа значи дека пред надлежниот катастар на недвижностите не е спроведена постапката за излагање на правата на недвижностите, **ЗЕМЈИШТЕТО НЕМА УТВРДЕН СОПСТВЕНИК**.

Излагањето на правата на недвижностите подразбира да се утврди во една управна постапка, врз основа на докази кој е носителот на правото на сопственост, а врз основа на податоците со кои располага надлежниот катастар.

ДОКОЛУ БЕСПРАВНИОТ ОБЈЕКТ Е ИЗГРАДЕН НА ВАКВО ЗЕМЈИШТЕ, ТОГАШ ОПШТИНАТА КОЈ ЈА ВОДИ ПОСТАПКАТА ПО СЛУЖБЕНА ДОЛЖНОСТ ДОСТАВУВА БАРАЊЕ ДО АГЕНЦИЈАТА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СООДВЕТНА ПОСТАПКА ЗА ЗАПИШУВАЊЕ НА ПРАВАТА ВРЗ ПРЕДМЕТНОТО ЗЕМЈИШТЕ, со-

гласно Законот за катастар на недвижности, која пак постапка (за излагање спомената погоре) Агенцијата за катастар на недвижности ја спроведува **ПО СЛУЖБЕНА ДОЛЖНОСТ**. Ова постапување е поврзано и со одредени рокови, на кои ќе се осврнеме подоцна.

ДОКАЗ 8

Изјава заверена на Нотар дадена под морална, материјална и кривична одговорност дека е барателот е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект на негова одговорност и нема да бара надоместок на штета при настанување на штета поради елементарна непогода како и дека ќе ја надомести секоја штета врз животната средина настаната од влијанието на бесправниот објект.

Овој доказ се доставува доколку:

- **бесправниот објект е изграден во заштитен крајбрежен појас на вештачки езера и речни корита,**
- **бесправниот објект со намена домување во станбени куќи согласно Правилникот за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање е изграден во заштитен крајбрежен појас на природни езера.**

Ова е доста честа ситуација, посебно кај ромските домови, бидејќи истите се градени во сливовите на речните корита поради природните погодности кои ги даваат истите. Она што треба да се потенцира и што во пракса доста често се појавува како прашање за решавање е начинот на кој ќе се утврди кој бесправен објект точно ги исполнува условите да треба да се даде една ваква изјава како е опишана погоре. Согласно Законот, со цел да се утврди горе наведеното, потребно е да се обезбеди извод од соодветната урбанистичко планска документација, односно извод од Деталниот урбанистички план (ДУП), каде за конкретната катастарска парцела на која се наоѓа бесправниот објект ќе биде наведено кој е точната намена на тоа земјиште.

ДОКАЗ 9

АДМИНИСТРАТИВНА ТАКСА 300 ДЕНАРИ.

Задолжително со барањето за „легализација“ се поднесува и уплатница за платена административна такса од 300 денари за Барателот, уплатена на соодветна сметка во Општината каде се поднесува Барањето за „легализација“.

ПРИМЕРОК

ДОКАЗ 10

Список на станари, договори за купопродажба на становите во зградата, како и уверение за државјанство или копија од лична карта од сите иматели на стан во зградата.

Овој доказ се поднесува доколку е поднесено барање за утврдување правен статус за станбени згради за колективно домување. Тогаш потребно е барањето да е поднесено од заедницата на станари или да е потпишано од повеќе од половината иматели на стан во зградата и тогаш покрај другите докази, потребни се и дополнителни докази, во смисла на доказ за сопственост на станот како посебен дел од зградата, договор за купопродажба.

Барањето за „легализација“ задолжително мора да биде потпишано од Барателот, со тоа што е препорачливо при потпишувањето Барателот да го напише целото име и презиме и да стави свој скратен потпис (доколку барателот има скратен потпис).

ТЕК НА ПОСТАПКАТА ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА?

Со цел постапување по поднесените барања за „легализација“, се формира **КОМИСИЈА** која се состои од лица кои се вработени во општинската, односно државната администрација. Комисијата е во состав од 3 (три) члена, од кои најмалку еден со завршено високо образование градежен инженер или инженер-архитект.

По приемот на барањето за утврдување правен статус на бесправен објект (легализација), Комисија опишана погоре ја утврдува фактичката состојба на самото место **СО ВРШЕЊЕ НА УВИДИСОСТАВУВАЊЕ ЗАПИСНИК ЗА ИЗВРШЕН УВИД НА САМОТО МЕСТО** со технички податоци за бесправниот објект и **ФОТОГРАФИИ** од истиот.

Увид на самото место е од суштинско значење во постапката, бидејќи при увидот се врши премерување на бесправниот објект, се утврдуваат неговите мери, катност, намена на посебните простории и делови на објектот, се врши проверка на постоење или не на инфраструктурни приклучоци на објектот. Со сите овие дејствија се утврдува дали објектот како таков претставува градежна и функционална целина, и крајно се врши **ФОТОГРАФИРАЊЕ** на истиот со цел доказ како објектот изгледал на лице место при извршениот увид.

На ваков начин, Општината всушност врши проверка и потврда на податоците содржани во геодетскиот елаборат доставен со барањето, како и на податоците за земјиштето на кое се наоѓа бесправниот објект. Овие податоци го определуваат понатамошниот тек на постапката.

ЗАКЛУЧОК ЗА ПРЕКИНУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА

Во текот на постапката, доколку дојде до одредени ситуации предвидени во Законот, општината донесува Заклучок за прекинување на постапката. **ЗАКЛУЧОК ЗА ПРЕКИН НЕ ЗНАЧИ ДЕКА Е ОДБИЕНО БАРАЊЕТО ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА И ПРОТИВ ВАКОВ ЗАКЛУЧОК ИМА ПРАВО ДА СЕ ПОДНЕСЕ ЖАЛБА!** Притоа, во заклучокот за прекинувањето на постапката општината наведува од кои причини ја прекинува постапката и кои дејствија треба да бидат превземени. Во Законот се предвидени следните ситуации:

НЕДОСТАВЕН ДОКАЗ

Доколку со барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект не е доставен некој од наведените докази или земјиштето на кое е изграден бесправниот објект е со незапишани права, надлежниот орган во **рок од десет работни дена** од денот на приемот на барањето донесува заклучок за прекин на постапката. Овој Заклучок заедно со известување се доставува до барателот за да изврши дополнување на барањето.

ЗЕМЈИШТЕ СО НЕЗАПИШАНИ ПРАВА

Ако земјиштето на кое се наоѓа бесправниот објект е со незапишани права, тогаш согласно Законот, општината доставува службено барање до Агенцијата за катастар на недвижности за спроведување на соодветна постапка за запишување на правата врз предметното земјиште согласно со Законот за катастар на недвижности, Оваа постапка Агенцијата за катастар на недвижности ја спроведува по службена должност. Со тоа, управниот орган кој ја води постапката е врзан со конкретен рок (десет работни дена од приемот на барањето) во кој мора да превземе дејствие во насока на обезбедување на потребните докази за постапката. Во пракса, во најголем број случаи ваквото дејствие не беше превземано од страна на управниот орган, а во добар дел прекинувањето на постапката упатува на доставување на имотен лист за земјиште со незапишани права, во кои случаи е потребно да се интервенира до управниот орган, да превземе дејствија за прекинување на постапката и понатаму да превземе дејствија пред Агенцијата за катастар на недвижности.

ОСТАВИНСКА ПОСТАПКА

Доколку со барањето за утврдување на правен статус е доставено и известување од нотарот повереник на оставинскиот суд дека се води оставинска постапка за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект, тогаш Општината во рок од 10 (десет) работни дена од приемот на барањето донесува заклучок за прекин на постапката, а со цел да се сочека исходот на оставинската постапка, заради добивање податоци за евентуалниот нов сопственик или сосопственици на предметното земјиште.

СПРОТИВСТАВЕНИ БАРАЊА

Истиот рок од 10 (десет) работни дена важи за донесување на заклучок за прекинување на постапката и во случај на поднесени повеќе спротивставени барања за утврдување на правен статус на еден бесправен објект, од страна на повеќе баратели. Со прекинувањето на постапката општината истовремено ги упатува барателите на парнична постапка пред надлежен суд. Ова е неопходен чекор со цел во дадена судска постапка со судска одлука меѓу самите странки (inter-partes) се расчисти имотно правното прашање за тоа чиј е бесправниот објект, след што ваквата судска одлука е потребно да се достави до надлежниот орган во постапката за „легализација“ со

цел постапката да продолжи по барањето на оној барател кој успеал во судската постапка.

НАМЕНА НА ОБЈЕКТ

Во случај кога е поднесено барање за легализација за објект кој е изграден на земјиште каде што не е предвидено градење на куќи се прекинува постапката и се чека одлука од совет на општината.

ОСПОРЕНА СОГЛАСНОСТ/ИЗЈАВА ЗА ГРАДБА

Прекинување на постапката во рок од 10 (десет) работни дена се применува и кога некоја од изјавите кои ги опишав претходно (согласноста од барателот, изјавата за година на градба на објектот итн.) е оспорена пред надлежен орган од страна на корисникот на земјиштето, односно сопственикот или сосопственикот на земјиштето на кое е изграден бесправниот објект и за тоа е доставен доказ, со тоа што рокот се смета од приемот на доказот со кој се потврдува дека изјавата е оспорена.

Во сите погоре наведени случаи, **ПОСТАПКАТА** за утврдување на правен статус на бесправен објект **ЌЕ ПРОДОЛЖИ ПО ДОПОЛНУВАЊЕ НА БАРАЊЕТО** соодветно, односно:

- по спроведување на постапката за запишување на правата врз предметното земјиште
- по доставување на правосилно оставинско решение
- по доставување на правосилна судска пресуда
- по донесувањето на одлука од Советот на општината, односно Советот на општините во градот Скопје и Советот на градот Скопје
- по доставување на правосилна одлука од надлежен орган донесена во постапката во која е оспорена изјавата

Во секој случај, против заклучокот за прекин на постапката е дозволена посебна жалба со која барателот може заштита на своите права да остварува пред повисокиот орган (Министерство за транспорт и врски).

ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКА

Единицата на локалната самоуправа - општината, односно органот на државната управа надлежен за работите од областа на уредувањето на просторот – Министерство за транспорт и врски во рок од една година од приемот на барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект, односно од денот на продолжување на постапката, доколку истата била прекината, утврдува дали се исполнети условите за утврдување на правен статус пропишани со овој закон и издава урбанистичка согласност или донесува решение со кое се одбива барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект.

Формата и содржината на урбанистичката согласност и решението за одбивање на барањето за утврдување на правен статус ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на уредувањето на просторот (Министерот за транспорт и врски) со Правилник за

формата и содржината на урбанистичката согласност, односно Правилникот за формата и содржината на решението за одбивање на барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект.

УРБАНИСТИЧКА СОГЛАСНОСТ

Урбанистичка согласност за бесправни објекти од значење за Републиката, објекти на здравствени установи за примарна, секундарна и терцијална здравствена заштита и објекти од локално значење освен електронски комуникациски мрежи и средства и линиски инфраструктурни објекти се издава доколку се исполнети следниве услови:

- барањето за утврдување на правен статус е поднесено во рок предвиден со Законот
- изготвен е записник за извршен увид на самото место
- бесправниот објект е изграден пред влегувањето во сила на овој закон и истиот претставува градежна и функционална целина
- прибавени се и доставени писмени докази/согласности/изјави потребни во зависност од конкретниот предмет, а согласно претходно наведеното во која ситуација кој докази/согласност/изјава е потребна.
- бесправниот објект ги исполнува стандардите за геомеханика доколку истиот се наоѓа во потенцијално нестабилна зона
- има согласност односно мислење од надлежен орган, доколку бесправниот објект се наоѓа во подрачјата и зоните за кои согласно Законот е предвидено прибавување на ваква согласност, односно мислење, односно доставено е мислење од надлежниот орган дека не е предвидено проширување на трасата на патната и железничката инфраструктура
- бесправниот објект може да се вклопи во урбанистичко-планската документација во согласност со стандардите од пропишани во Законот за постапување со бесправно изградени објекти.

При утврдување на исполнетоста на условот за бесправните објекти изградени на земјиште на кое согласно со важечката урбанистичко-планска документација е предвидена изградба на сообраќајна инфраструктура, за бесправните објекти со намена домување во станбени куќи кои се изградени во заштитен крајбрежен појас на природни езера, како и за бесправните објекти изградени во заштитен крајбрежен појас на вештачки езера и речни корита, се внимава дали објектот е градежна и функционална целина, дали е склон на паѓање и дали има пристап до објектот, а овие објекти не се вклопуваат во урбанистичко-планската документација.

Погоре веќе се споменаа извесни согласности, односно мислења кои се потребни да се прибават во постапката за „легализација“. Надлежните органи определени во Законот се должни да постапат по барањето на општината за давање или недавање согласност, односно мислење во рок од 30 дена од денот на приемот на истото. Во спротивно ќе се смета дека немаат забелешки и ако поради нивното непостапување во иднина ќе настанат штети, обврската за надоместок на штета ќе биде на товар на органот, односно субјектот чие непостапување ја предизвикало штетата. Исто така, ваквите согласности, односно мислење не се однесуваат на случаите кога бесправниот објект е изграден на земјиште на кое согласно со важечката урбанистичко-планска документација е предвидена изградба на сообраќајна инфраструктура.

Доколку се исполнети условите за издавање на урбанистичката согласност предвидени погоре, тогаш се издава урбанистичка согласност од страна на надлежниот орган. Урбанистичка согласност преставува посебна одлука и истата треба да се достави до барателот и да се чува бидејќи е потребна при споредување на решението во Катастар.

ЗАКЛУЧОК ЗА ПЛАЌАЊЕ

ПО ИЗДАВАЊЕТО НА УРБАНИСТИЧКА СОГЛАСНОСТ ОПШТИНАТА ВО РОК ОД ПЕТ РАБОТНИ ДЕНА ИЗГОТВУВА ЗАКЛУЧОК ЗА ПЛАЌАЊЕ НА НАДОМЕСТОК ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПРАВЕН СТАТУС НА БЕСПРАВЕН ОБЈЕКТ и истиот му го доставува на барателот. Заклучок за плаќање на надоместок за утврдување на правен статус на бесправен објект кој се распределува меѓу градот Скопје и единиците на локалната самоуправа во градот Скопје се изготвува од страна на градот Скопје, во рок од пет работни дена од денот на приемот на урбанистичката согласност во градот Скопје, којашто единицата на локалната самоуправа во градот Скопје е должна веднаш по издавањето да ја достави и до градот Скопје.

Против заклучокот за плаќање надоместок е дозволена посебна жалба.

ВИСИНАТА НА НАДОМЕСТОКОТ за утврдување на правен статус за објектите со намена **ДОМУВАЊЕ ВО СТАНБЕНИ КУЌИ**, трафостаници, за викенд куќи, за доградби на објекти со намена домување во станбени згради - тераси и тераси пренаменети во станбен простор и за електронските комуникациски мрежи и средства **ИЗНЕСУВА 61,00 ДЕНАР ПО М2** од изградената површина на бесправниот објект, која е утврдена со геодетскиот елаборат за утврдување на фактичката состојба на бесправен објект.

Надоместокот за утврдување на правен статус на станбени згради за колективно домување го плаќаат имателите на станови во станбената зграда. По донесување на заклучокот за плаќање на надоместокот, имателите на станови во станбената зграда можат заедно да го платат вкупниот износ или пак секој имател на стан може да го плати поединечно делот од надоместокот кој се однесува за неговиот стан.

Надоместокот за утврдување на правен статус на бесправен објект, барателот може да го плати **ЕДНОКРАТНО ВО РОК ОД ДЕСЕТ РАБОТНИ ДЕНА** од денот на приемот на заклучокот или одложено на дванаесет месечни рати. Доколку надоместокот се плаќа одложено, барателот е должен со единицата на локалната самоуправа

да склучи договор за одложено плаќање на надоместокот за утврдување на правен статус.

ДОКОЛКУ БАРАТЕЛОТ НЕМА ПАРИ ДА ГО ПЛАТИ НАДОМЕСТОКОТ ОДЕДНАШ, А НЕ ПРИМА СОЦИЈАЛНА ПОМОШ, ТОГАШ МОЖЕ ДА ПОБАРА НА ШАЛТЕР ВО ОПШТИНА ДА ГО ПЛАЌА НАДОМЕСТОКОТ НА 12 РАТИ.

Барателите кои се корисници на социјална помош не плаќаат надоместок за утврдување на правен статус на бесправен објект, при што истите се должни да достават потврда од надлежен орган дека се корисници на социјална помош.

Во заклучокот за плаќање на надоместок за утврдување на правен статус на бесправен објект **НЕ СЕ УТВРДУВА РОК ЗА ПЛАЌАЊЕ НА НАДОМЕСТОКОТ.**

РЕШЕНИЕ ЗА УТВРДУВАЊЕ ПРАВЕН СТАТУС НА БЕСПРАВЕН ОБЈЕКТ

Откако ќе биде регулирано прашањето за надоместокот за „легализација“ (со плаќање, ослободување или плаќање на рати со договор), општината донесува Решение за утврдување правен статус на бесправен објект – за „легализација“. Со Решението за „легализација“ се потврдува дека бесправниот објект ги исполнува условите предвидени со Законот и подзаконските акти и истиот може да се запише во јавната книга за запишување на правата на недвижности, односно да се запише во катастарот на недвижности.

За објекти од локално значење, каде што спаѓаат објектите за домување, Решението го донесува Градоначалникот на единицата на локалната самоуправа(општина), во рок од 5 работни дена од денот на доставување на доказ за платен надоместок, односно склучен договор за плаќање на рати, односно доставување на потврда дека барателот е корисник на социјална помош.

Решението за утврдување на правен статус на бесправните објекти, вклучително објектите за домување, кое е правосилно и извршно, претставува правен основ за запишување на правото на сопственост на објектот во јавната книга за запишување на правата на недвижности. Решението за утврдување на правен статус на бесправните објекти кое е правосилно и извршно, надлежниот орган по службена должност го доставува до Агенцијата за катастар за недвижности, во електронска форма.

При запишување на правото на сопственост на објектот во јавната книга за запишување на правата на недвижностите се прибележува дека објектот добил правен статус согласно со Законот за постапување со бесправно изградени објекти.

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ
1105-292/2019 од 09.01.2019 10:32:03

ИМОТЕН ЛИСТ број: 2910 ПРЕПИС
Катастарска општина: ШТИП-ВОН Г.Р.

ЛИСТ А: ПОДАТОЦИ ЗА НОСИТЕЛОТ НА ПРАВОТО НА СОПСТВЕНОСТ						
Број на катастарска парцела	ЕМБГ / ЕМСО	Име и презиме / Назив	Адреса / Седиште	Дел на недвижноста	Правен основ на записување	Број на првостепен документ за запишување
2017	0	КАДИЗЕРЕ	БАСИЛ ДИМАНДИСКИ ББ, ШТИП	1/1	Решение за утврдување на правен статус на бесправен објект УП 1 бр. 15/16-862 од 24.10.2018 година, донесено од Општина Штип	1113-1232/2018

ЛИСТ В: ПОДАТОЦИ ЗА ЗГРАДИ, ПОСЕБНИ ДЕЛОВИ ОД ЗГРАДИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ И ЗА ПРАВОТО НА СОПСТВЕНОСТ												
Број на катастарска парцела	Адреса (улица и куќен број на зградата)	Број на зграда/дел од зграда	Вид на зграда/дел од зграда	Површина на зграда/дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда
2017	0	КАДИЗЕРЕ	5	A1-1	1	МА	1	СТ	29			СОПСТВЕНОСТ
2017	0	КАДИЗЕРЕ	5	A1-1	1	МА	1	ПП	2			СОПСТВЕНОСТ
2017	0	КАДИЗЕРЕ	5	A1-1	1	ПР	1	СТ	25			СОПСТВЕНОСТ
2017	0	КАДИЗЕРЕ	6	A1-1	1	ПР	1	СТ	6			СОПСТВЕНОСТ

Г9-3 Други факти чие приобележување е предвидено со закон:												
ЛЕГАЛИЗАЦИЈА												
Начинот на првостепен документ (визовизување, уговорен и документи)												
ЕМБГ / ЕМСО												
Адреса / Седиште												
БАСИЛ ДИМАНДИСКИ												
Број на катастарска парцела	Вид на недвижноста	Вид на недвижноста	Површина на недвижноста	Број на зграда/дел од зграда	Вид на зграда/дел од зграда	Површина на зграда/дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда	Површина на сопственички дел од зграда
2017	0			5	1	МА	1	ПП	2			СОПСТВЕНОСТ
2017	0			5	1	МА	1	СТ	29			СОПСТВЕНОСТ
2017	0			5	1	ПР	1	СТ	25			СОПСТВЕНОСТ
2017	0			6	1	ПР	1	СТ	6			СОПСТВЕНОСТ

Легенда на внесени шифри и кратеници:		Тип		Опис	
Шифра	Опис	Прим.	Опис	Прим.	Опис
A1-1	спавачи простор со доверливи делови				Цела одредба на членот 15
СТ	стај				
ПР	поземни површини (поземни, вода, земја)				
—	ОПШТИНСКИ ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИНЧНИ ПОДАТОЦИ: ЕМБГ/ЕМСО ПРЕСТАВУВА ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ И ПОРАДИ ТОА ИСТОТ НЕ МОРА ДА СЕ ПРИКРИЕ				

М.П.

Овластено лице:
Светле Димитријевска
ИМЕ И ПРЕЗИМЕ, ПОДПИС

ЖАЛБЕНА ПОСТАПКА

Во текот на постапките за „легалитација“, предвидена е и жалбена постапка.

Жалба може да се поднесе против било кој од одлуките донесени во текот на постапката. Жалба може да се поднесе против:

- Заклучокот за прекинување на постапката,
- Заклучокот за плаќање,
- Решението за одбивање на барањето за „легалитација“
- Решението за „легалитација“ (доколку постои потреба од тоа нешто во овој случај)

Жалбата како редовен правен лек во постапката се поднесува до повисокиот орган, во овој случај со Министерството за транспорт и врски, во рок од 15 дена од приемот на одлуката (решението или заклучокот) од која одлука не е задоволна странката. Жалбата се поднесува преку општината, до Министерството за транспорт и врски, односно директно до Министерството за транспорт и врски. Ова е подетално определено во правната поука која задолжително мора да ја има во одлуката.

Со цел да може ефективно да се користи жалбата како правен лек, задолжително мора при приемот на одлуката, лицето кое ја прима секогаш јасно да го забележи датумот кога е примена одлуката. Тоа значи дека кога ваквата одлука се прима од поштар треба да се стави датум, па потоа потпис на доставната книга ја поштартот. Кога пак приемот се врши во општината, исто така на доставницата е потребно да се стави прво датумот кога се прима одлуката, а потоа потпис на примателот.

Во секој случај, задолжително да се прибележи датумот на самото плело или на самота одлука, бидејќи од тој ден тече рокот за поднесување на жалба. Инаку рокот за жалба се смета така што се брои од првиот нареден ден по денот на прием (!!!) и истекува на последниот 15-ти ден. При пресметувањето на рокот во 15-те дена се бројат сите работни и неработни денови. Ако последниот ден се паѓа во неработен ден или недела, тогаш истиот се продолжува до наредниот прв работен ден.

Водењето на жалбената постапка е многу битно да се води, и тоа до крај со користење на сите можни правни лекови, бидејќи на ваков начин се обезбедува сигурност во заштитата на правата, бидејќи повисоките органи ќе дадат своја одлука дали е барателот/жалителот во право или пак не.

Во пракса се покажа дека во голем број предмети за „легализација“ прекинувањата на постапките биле неосновани, односно Општините како првостепени органи без причина ја прекинувале постапката и барале непотребни докази, или веќе доставени докази итн. Вложувањето на жалбата никако не може да биде на штета на барателите, туку само во нивна корист, а во насока на сето претходно наведено.

Одлука по жалбата се донесува во рок од 30 дена, односно два месеци од поднесувањето на жалбата. Доколку второстепениот орган не донесе одлука, жалителот може да се обрати со повторно барање за донесување на одлука во рок од 7 дена. Доколку ваквата одлука не биде донесена, жалителот има право да поведе управен спор поради молчење на администрација пред Управниот суд. Жалбата се таксира со административна такса 250 денари задолжително.

ПОСТАПКА ПРЕД УПРАВЕН СУД – УПРАВЕН СПОР

Доколку се донесе одлука во жалбената постапка, оваа одлука се донесува во форма на Решение со кое жалбата може:

- **да биде одбиена како неоснована или**
- **да биде уважена, а првостепената одлука да биде поништена**

Доколку жалбата е уважена, а првостепената одлука е поништена, тогаш општината има рок од **30 ДЕНА** да донесе нова одлука.

Доколку овој рок не е испочитуван, барателот има на располагање право повторно да поднесе жалба (согласно членот 242 од ЗОУП), со која жалба ќе бара второстепениот орган да го задолжи првостепениот орган во определен рок да донесе нова одлука. Во пракса ваквите жалби се уважуваат веднаш и првостепениот орган – општината добива задолжение во определен рок да донесе нов акт.

Постапката пред Управниот суд (во постапките за „легализација“) се поведува во поднесува на тужба.

Пред Управниот суд може да се водат два вида на управен спор, кој произлегуваат од постапувањето или непостапувањето на управниот органи (општините и Министерството за транспорт и врски):

- **Управен спор поради молчење на администрација и**
- **Управен спор против одлука на управниот орган.**

УПРАВЕН СПОР ПОРАДИ МОЛЧЕЊЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈА

Тужба поради молчење на администрација се поднесува до Управниот суд во случај кога Министерството за транспорт и врски нема да донесе одлука по поднесената жалба во рокот од 60 дена – 2 месеци, ниту пак во дополнителниот рок од 7 дена.

Во тој случај, барателот има право да поднесе тужба поради молчење на администрација против Министерството за транспорт и врски, со барање Управниот суд со своја пресуда да го задолжи туженото Министерство да донесе одлука по поднесената жалба.

УПРАВЕН СПОР ПРОТИВ ОДЛУКА НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ

Тужба за поведување на управен спор може да се поднесе против одлуката која ја има донесено Министерството за транспорт и врски, со која одлука има одлучувано по поднесената жалба од Барателот/жалителот. Овој случај постои најчесто кога поднесената жалба на барателот/жалителот е одбиена како неоснована.

Тогаш, жалителот може во рок од 30 дена од приемот на одлуката на Министерството да поднесе тужба со која ја побива ваквата одлука. Рокот од 30 дена се смета на ист начин како што се пресметува рокот за поднесува на жалба.

Управниот суд може да донесе своја одлука со која:

- **поднесената тужба ќе ја уважи а одлуката на Министерството за транспорт и врски ќе ја поништи или**
- **поднесената тужба ќе ја одбие како неоснована.**

Доколку Управниот суд ја одбие тужбата, тужителот-странката има право на жалба против ваквата пресуда во рок од 15 дена од приемот на пресудата, до Вишиот Управен суд. Вишиот Управен суд може жалбата да ја уважи и пресудата на Управниот суд да ја укине, или пак жалбата да ја одбие.

Доколку Управниот суд ја уважи тужбата и ја поништи одлуката на Министерството за транспорт и врски, тогаш Министерството за транспорт и врски има рок од најмногу 30 дена да донесе нова одлука, согласно напатствијата на Управниот суд.

Доколку Министерството не донесе нова одлука, странката има право да поднесе посебен поднесок согласно Законот за управните спорови, со барање да се донесе одлука во рок од 7 дена.

Ако Министерството не донесе одлука ниту во овој дополнителен рок од 7 дена, странката може да бара ваква одлука да донесе Управниот суд.

Во управниот спор кога се поништува одлуката на Министерството, задолжително со тужбата се поднесува оригиналот или заврен препис од одлуката чие поништување се бара. Доколку не се достави, тужбата може да биде отфрлена.

Со секоја тужба со која се поведува управен спор задолжително се плаќа судска такса за тужба во износ од 480 денари, а по прием на пресудата и такса за одлука во износ од 800 денари. Во жалбената постапка до Вишиот Управен суд се плаќа такса од 800 денари за поднесената жалба.

ПРИМЕР НА СЛУЧАЈ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА

Од страна на Барател е поднесено **БАРАЊЕ ЗА „ЛЕГАЛИЗАЦИЈА„ ВО 2011 ГОДИНА** До јануари 2019 година немаат добиено решение од општината.

Во текот на месец **ЈУЛИ 2015 ГОДИНА** од страна на странката преку полномошник адвокат **ДОСТАВЕН Е ГЕОДЕТСКИОТ ЕЛАБОРАТ**, заедно со изјава за градба на бесправниот објект и владение на земјиштето и копија од лична карта за странката.

Во текот на месец **СЕПТЕМВРИ 2015 ГОДИНА** барањето е дополнето и со **ИМОТЕН ЛИСТ ЗА ЗЕМЈИШТЕТО** на кое се наоѓа бесправниот објект.

След тоа, во текот на месец декември 2015 година на полномошникот на барателот му е доставен **ЗАКЛУЧОК ЗА ПРЕКИНУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА** донесен од општината, а поради потреба од доставување на доказ кој е веќе доставен во постапката.

Против ваквиот Заклучок е поднесена **НАВРЕМЕНА ЖАЛБА** преку општината, до Министерството за транспорт и врски.

ЖАЛБАТА Е УВАЖЕНА СО РЕШЕНИЕ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ од месец февруари 2016 година, а Заклучокот на општината е поништен и предметот е вратен на повторна постапка.

Во месец април 2016 година од страна на општината повторно е донесен **НОВ ЗАКЛУЧОК ЗА ПРЕКИНУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА**, со образложение дека е потребно да се достават дополнителни докази (договор за купопродажба со изјава – опишан како доказ 5 погоре).

Ваквиот доказ не е потребен во оваа постапка, поради што е поднесена **НАВРЕМЕНА ЖАЛБА** преку општината, до Министерството за транспорт и врски.

ЖАЛБАТА Е УВАЖЕНА СО РЕШЕНИЕ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ од месец јули 2016 година, а Заклучокот на општината повторно е поништен и предметот е вратен на повторна постапка.

Извесен период немаше постапување, па странката се обрати до општината со поднесок од месец октомври 2016 година.

Општината постапи дури по протек на период повеќе од 1 година, повторно со донесување на **ЗАКЛУЧОК ЗА ПРЕКИНУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА** од месец февруари

2018 година, сега поради нова причина – потреба од донесување на одлука на Совет на општина.

Повторно е поднесена **ЖАЛБА ДО МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ**.

Бидејќи немаше одлука повеќе од два месеци, на крајот на месец април 2018 година поднесено е повторно **БАРАЊЕ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКА ПО ПОДНЕСЕНАТА ЖАЛБА ВО ДОПОЛНИТЕЛЕН РОК ОД 7 ДЕНА**. Ниту во овој рок не беше донесена одлука.

Од странката беше заведен **УПРАВЕН СПОР ПОРАДИ МОЛЧЕЊЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈА** во месец мај 2018 година.

ТУЖБАТА Е УВАЖЕНА со пресуда од месец јули 2018 година, а Министерството за транспорт и врски беше задолжено да донесе **ОДЛУКА ПО ЖАЛБА ВО РОК ОД 30 ДЕНА ПО ПРИЕМОТ НА ПРЕСУДАТА**.

Тоа не беше сторено од Министерството за транспорт и врски во предвидениот рок, поради што странката се обрати до таму со **ПИСМЕН ПОДНЕСОК** од месец октомври 2018 година, согласно Законот за управните спорови, да во дополнителен рок од 7 дена се донесе одлука.

След тоа ни беше доставена **ОДЛУКА** по поднесената жалба со која **ЖАЛБАТА Е УВАЖЕНА**, а заклучокот од месец февруари 2018 година беше поништен.

Општината како првостепен орган не донесе одлука за продолжување на постапката по поништување на Заклучокот во законскиот рок од 30 дена, па странката во месец ноември поднесе **НАВРЕМЕНА ЖАЛБА** согласно Законот за општата управна постапка како постапката да е повторно запрена.

Во месец декември добивме **ОДЛУКА-РЕШЕНИЕ** донесено од самиот првостепен орган – општината со кое жалбата е уважена, а постапката е продолжена.

Постапката е сеуште во тек.

ПОУКА

Случајот опишан погоре покажува дека користењето на правните лекови навреме, допринесува постапката да се динамизира. Доколку барателот немаше превземено дејствија, постапката сеуште ќе беше прекината поради докази кои или се веќе доставени или се непотребни, со можност и целосно да не се успее во постапката.

Со завршувањето на постапката за „легализација“, Барателот си го остварува своето право да има свој дом, за кој ќе постои соодветен имотен лист каде барателот ќе е носителот на правото на сопственост на „легализираниот“ објект.

БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

ЕДНАКВОСТА, ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО И ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И СЛОБОДИ СЕ ОСНОВНИ НАЧЕЛА НА КОИ СЕ БАЗИРА СЕКОЕ СОВРЕМЕНО ОПШТЕСТВО.

Еден од начините како секој поединец и граѓанин може да стигне до квалитетно и ефикасно остварување на своите права и интереси е да има пристап до стручна и соодветна правна помош.

Правната помош како вид на услуга најчесто и во основа се дава од адвокати, чие постапување и превземање на дејствија се наплаќа, поради кое нешто ваквото право е ограничено за лицата со лоша материјална состојба.

Бесплатна правна помош како право овозможува пристап до правна помош и на лица кои немаат финансиска можност да платат за тоа.

Правото на бесплатна правна помош може да го користат и подносителите на Барање за “легализација” и тоа под одредени услови, а за да можат да го користат ова право треба да се обратат во подрачни одделенија на Министерство за правда и кај овластени здруженија.

ОБРАТИ СЕ КАЈ:

- ПОДРАЧНИ ОДДЕЛЕНИЈА НА МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА
- ОВЛАСТЕНИ ЗДРУЖЕНИЈА

1. ШТО Е ПРАВНА ПОМОШ

Под правна помош се подразбира:

- *давање на правни совети;*
- *застапување во водење преговори и вршење услуги од областа на деловен протокол;*
- *составување на исправки за правни дела;*
- *составување на поднесоци во судски и други постапки;*
- *застапување на странките пред судовите, државните органи и други правни лица;*
- *одбрана на осомничени обвинети лица и*
- *вршење на други работи на правна помош.*¹⁰

ШТО СЕ ПОДРАЗБИРА ПО ПРАВНА ПОМОШ КОГА СТАНУВА ЗБОР ЗА ПОСТАПКАТА ЗА “ЛЕГАЛИЗАЦИЈА”:

Лицето кое има поднесено барање за “легализација” отпочнува управна постапка, кој е регулирана согласно Закон за општа управна постапка и со посебни одредби од Законот за утврдување на правен статус на бесправно изграден објект.

Барателот во согласност со законите може да побара правна помош за добие правни совети за постапка за легализација, правна помош ако од некои други лица треба да добие согласност за легализација, да го застапува адвокат во постапка за наследување и во други судски и управни постапки доколку е потребно, како и пишување на поднесоци, изјави, согласности и сл.

Ваквата правна помош и во постапките за легализација ја даваат адвокатите и овластени здруженија кои согласно закон имаат право правно да застапуваат и да даваат друг вид на правна помош.

11Закон за адвокатурата на РМ (Сл.весник на РМ бр.59/02 од 23.07.2002, 60/2006 од 15.05.2006, 29/2007 од 09.03.2007, 106/2008 од 27.08.2008, 135/2011 од 03.10.2011, 113/2012 од 12.09.2012 година)

Лицето кое има поднесено барање за “легализација” за да му овозможи на адвокатот или овластеното здружение да му пружа правна помош, потребно е да му даде **ПИСМЕНО ОВЛАСТУВАЊЕ – ПОЛНОМОШНО** со кое истите ќе можат да преземаат дејствија и да даваат правна помош.

Во полномошното нека биде изречно наведено дека овластувањето се однесува за постапката за легализација, по можност да се наведе и бројот на предметот за “легализација” и општината која постапува.

2. ТРОШОЦИ ЗА ДОБИВАЊЕ НА ПРАВНА ПОМОШ ОД СТРАНА НА АДВОКАТИ

Кога правната помош се добива од адвокатите, кои се јавна служба и со најголеми овластувања да даваат правна помош и да преземаат дејствија во врска со давање правна помош пред судски и други државни органи, истите имаат право на награда и надомест на трошоци, кои се наплаќаат за секое превземено дејствие.

Правото на награда и надомест на трошоци е регулирано согласно **“ТАРИФАТА ЗА НАГРАДА И НАДОМЕСТОК НА ТРОШОЦИТЕ ЗА РАБОТА НА АДВОКАТИТЕ”**, каде е точно утврдено за кое правно дејствие и за која правна активност, колкав надоместок законски може да побара адвокатот.

Во наведената Тарифа се исто така наведени сите дејствија кои адвокатот може да ги превзема, а ќе ги наброеме само оние кои се битни за постапката за “легализација” и тоа:

- пишување на поднесоци со кои се поведува постапка;
- пишување на образложени поднесоци;
- пишување на договори;
- застапување;
- пишување на изјави, молби, полномошна;
- пишување на жаби (редовни и вонредни правни лекови);
- давање правни совети;

МИНИМАЛНАТА ВРЕДНОСТ ЗА ЕДНО ПРЕВЗЕМЕНО ДЕЈСТВИЕ СОГЛАСНО АДВОКАТСКАТА ТАРИФА ИЗНЕСУВА 1.000 ДЕНАРИ, КОЕ ПРОЦЕНТУАЛНО СЕ ЗГОЛЕМУВА ПО НАЈРАЗЛИЧНИ ОСНОВИ; ДОДЕКА НАГРАДА ЗА ПРАВНИ СОВЕТИ СЕ НАПЛАЌА ПО САТНИНА.¹¹

¹¹ За повеќе детали види во Тарифа за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите (Сл.Весник бр.126 од 08.07.2016 година).

3. ЗАКОНОТ ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

Бесплатната правна помош преставува право на сите физички лица кои исполнуваат одредени критериуми предвидени во закон, да добијат правна помош од овластени адвокати или здруженија на граѓани, а без притоа да имаат потреба да платат за истото.

Во нашата држава правото на бесплатна правна помош е регулирано со **“ЗАКОНОТ ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ”** кој е објавен во Сл.Весник бр.161, на ден 30.12.2009 година, а започна да се применува 6 месеци после неговото влегување во сила, што значи почетокот на неговата примена е во текот на месец јули 2010 година.

Законот за бесплатна правна помош е менуван и дополнуван во три наврати и тоа:

- Закон за дополнување на законот за бесплатна правна помош (Сл.Весник бр.185/2011 од 30.12.2011 година).
- Закон за изменување и дополнување на законот за бесплатна правна помош (Сл.Весник бр.27/2014 од 05.02.2014 година).
- Закон за дополнување на законот за бесплатна правна помош (Сл.Весник бр.104/2015 од 24.06.2015 година).

Во “Законот за бесплатна правна помош” е предвидено што преставува правото на бесплатна правна помош, кои лица можат да бидат корисници, кои субјекти можат да бидат даватели, условите, начинот и постапката за остварување на правото и органите надлежни за одлучување.

4. ПРАВОТО НА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

Законот за бесплатна правна помош предвидува два вида на остварување на правото на бесплатна правна помош и тоа:

- Претходна правна помош,
- Правна помош во сите судски и управни постапки.

Претходната правна помош подразбира давање на правна помош до оние моменти до кога се уште не дошло до ситуација на спор и судско решавање на проблематиката. Затоа и се нарекува претходна правна помош затоа што всушност не претставува правна помош во дирекното дејствување, туку еден вид на административно бесплатно сервисирање на граѓаните. Претходната правна помош може да се определи како:

- иницијален правен совет за правото на користење на правна помош,
- општа правна информација,
- правна помош во комплетирање на барањето за бесплатна правна помош.¹²

¹² Закон за бесплатна правна помош (Сл.весник , бр.161 од 30.12.2009, 185/2011 од 30.12.2011 година, 27/2014 од 05.02.2014 година, 104/2015 од 24.06.2015 година).

КОГА СТАНУВА ЗБОР ЗА ПРЕТХОДНАТА ПРАВНА ПОМОШ ИСТАТА СЕ ОБЕЗБЕДУВА ОД СЛУЖБЕНИТЕ ЛИЦА ВО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ПРАВДА ИЛИ ОВЛАСТЕНИТЕ ЗДРУЖЕНИЈА НА ГРАЃАНИ.

Под правна помош од овој аспект подразбираме:

- **застапување во сите степени на судски и управни постапки,**
- **составување на писмена во судски и управни постапки.**

Овој вид на правна помош се обезбедува од страна на адвокатите.

Побарајте информација како да стигнете и до овој вид на правна помош и преку овластените здрженија на граѓани и службените лица во Министерството за правда

5. ДАВАТЕЛИ НА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

Бесплатна правна помош се дава од страна на регистрираните адвокатите и овластените здрженија на граѓани во Регистарот на Министерството за правда.

Секое лице кое ќе добие право да користи бесплатна правна помош може да избере адвокат исклучиво запишан во Регистарот на Министерството за правда.

Адвокати кои не се запишани во регистарот на Министерството за правда не можат да бидат избрани од страна на лицата кои добиле право на правна помош.

Информација како да стигнете до регистарот за даватели на бесплатна правна помош, може да добиете преку официјалната web страна на Министерството за правда или директно во просториите и шалтерите во Министерството

6. КОЈ МОЖЕ ДА ОСТВАРИ БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ?

Право на бесплатна правна помош имаат сите физички лица кои со оглед на својата материјална положба не би можеле да платат за правна помош без да го загорзат сопственото издржување и издржувањето на членовите на своето семејство со кои живеат во заедничко домаќинство.

Законот ги предвидува следниве категории на физички лица кои имаат право на бесплатна правна помош:

1. Домашни државјани со постојано место на живеење во државата ако:

- **се корисници на социјална помош,**
- **се корисници на правото на инвалидски додаток кои не остваруваат други приходи по основ на заработувачка или приходи од недвижности,**
- **се корисници на најниска пензија кои живеат со две или повеќе лица кои ги издржува семејство,**

- **семејство или самохран родител со едно или повеќе малолетни деца, кои остваруваат право на детски додаток**

2. Други физички лица ако:

- **користат право на азил, внатрешно раселено лица, раселено или прого-нето лице кое на територијата на нашата држава има престојувалиште;**
- **е странски државјанин, кој во согласност со меѓународните договори, без оглед дали на територијата на нашата држава има престојувалиште или живеалиште, остварува негово право за кое е надлежен државен орган на државата.**
- **е лице без државјанство, кое законски престојува во државата,**
- **е државјанин на земја членка на Европската Унија под услови и начин утврден со закон.**

КОГА СТАНУВА ЗБОР ЗА РОМСКИТЕ СЕМЕЈСТВА, СЕ ПОЈАВУВААТ КАТЕГОРИИ НА ЛИЦА И ОД Т.1 И ОД Т.2, ЗАТОА ШТО МНОГУ ЧЕСТО ПОКРАЈ МАТЕРИЈАЛНАТА И СОЦИЈАЛНА ЗАГРОЗЕНОСТ СЕ ЈАВУВААТ ЛИЦА РОМИ КОИ НЕМААТ ДРЖАВЈАНСТВО

При определување на одредено лице дали може да биде корисник на бесплатна правна помош, покрај статусот што треба да го имаат во т.1 и т.2, истите не смеат да имаат и приходи поголеми од 50% од просечна месечна плата пресметана за месецот кој изминал пред да биде поднесено барањето за бесплатна правна помош, како и барателот или членовите на неговото домаќинство да не поседуваат имот кој ја надминува вредноста на 5 просечни месечни бруто плати исплатени во државата, а согласно пресметана просечна плата за месецот кој изминал пред да се поднесе барањето.

ШТО Е ПРИХОД?

Под приход се подразбира целокупниот подвижен и недвижен имот со кој располга барателот или членовите на неговото семејство.

ИСКЛУЧОК:

- **парични средства од детски додаток, инвалидски додаток, додаток за туѓа нега, стипендии и други примања заради образование и стручно ос-пособување.**
- **средства добиени заради потреба од отстранување на последици од еле-ментарна непогода,**
- **надомест на штета поради намалена животна активност, како и за нео-правдано, неосновано и незаконито осудени лица.**
- **средства одобрени за лекување во странство од надлежна институција.**
- **предмети кои се изземени од извршување согласно закон,**
- **моторно возило кое не ја надминува вредноста на 5 просечни месечни бруто плати исплатени во државата, а согласно пресметана просечна пла-та за месецот кој изминал пред да се поднесе барањето.**

7. ПОСТАПКА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА БПП

За да може да се започне постапка за остварување на бесплатна правна помош, треба да се поднесе **БАРАЊЕ ДО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ПРАВДА**, кое се поднесува лично до шалтер во министерството (приемно одделение), или барањето да биде доставено по пошта (со препорачана пратка, како доказ дека е поднесено барањето).

Барањето има посебна форма, примерок може да се најде на официјалната веб-страница на Министерството за правда или директно на шалтерите од министерството, а може и барателот да побара преку овластените здрженија на граѓани.

Со барањето, барателот мора да приложи и **ИЗЈАВА ЗА ФИНАНСИСКАТА СОСТОЈБА**, а со истата изјава да даде и согласност дека надлежните служби можат да вршат увид во финансиската состојба на барателот и членовите на неговото семејство. (изјава не се поднесува од членовите на семејството, ако барателот е жртва на семејно насилство).

Изјавата исто така може да се обезбеди преку на шалтерите од министерството, а може и барателот да побара преку овластените здрженија на граѓани.

Барателите кои се од категоријата на лица азиланти, странски државјани, раселени лица, лица без државјанство, мора за својата состојба со барањето да приложат и доказ за својот статус.

НАЧИН И РОКОВИ ВО КОИ ПОСТАПУВА МИНИСТЕРСТВОТО:

По приемот на барањето, овластеното службено лице е должно предметот да го земе во работа **ВЕДНАШ, А НАЈДОЦНА ВО РОК ОД 12 ДЕНА** да го комплетира барањето и да го достави за одлучување.

Надлежните органи кои издаваат податоци за имотната состојба на барателот се должни да одговорат во рок од 3 дена од барањето поднесено од службите во Министерството за правда.

Министерството е должно да донесе одлука по приемот на комплетираното барање во рок од 8 дена, при што одлуката се носи со решение.

Против Решението со кое се одбива барањето, барателот може да поведе управен спор пред Управен суд со поднесување на тужба.

**АДМИНИСТРАТИВНИ, СУДСКИ И ДРУГИ ТАКСИ ВО БИЛО
КОЈА ФАЗА ОД ПОСТАПКАТА НЕ СЕ ПЛАЌААТ.**

ШТО ПО ДОБИВАЊЕ НА ПРАВО НА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ:

Во случај кога е донесено позитивно решение со кое е прифатено барањето за бесплатна правна помош, се пристапува кон реализација на потребите на барателот за потребната правна помош. Во Законот за бесплатна правна помош стои дека со самото одобрување се опфатени сите трошоци на постапката што настанале по денот на одобрување на барањето за бесплатна правна помош и дејствија за правна помош кои по денот на одобрување на правната помош се уште не биле извршени.

Добро законско решение е тоа дека станката која користи бесплатна правна помош, а има потреба од застапник – адвокат, може самата да го избере по слободна волја застапникот, доколку тоа е можно да се оствари.

Појаснуваме дека согласно законот постојат **РЕГИСТРИ ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ**, каде се води посебен регистар за адвокати кои се запишале, од кој регистар барателот – корисникот има право да бира адвокат по сопствена волја, односно истиот доколку му се одобри правото на бесплатна правна помош, адвокатот може да го бира само од регистарот, а не и од сите запишани адвокати во Адвокатската комора.

И покрај тоа што постои, како што видовме одредена постапка во доделувањето на бесплатната правна помош, сепак можни се определени злоупотреби, а Законот за бесплатна правна помош ги заштитува на тој начин што определува надзор, односно следење на имотната состојба на барателот, а исто така и врши дополнителна контрола врз дадените податоци од барателот, односно веќе корисникот на бесплатна правна помош, и доколку се утврди дополнително дека тие се неточни, соодветно истото се санкционира.

Да внимава Барателот за својата имотна состојба, и секогаш да дава точни податоци, затоа што со добивање на правото на бесплатна правна помош, Министерството постојано врши контрола, а барателот е должен доколку се смени состојбата да го извести министерството, во спротивно може да се запре понатамошното остварување на ова право и да се бара враќање на исплатените средства.

7. РЕГИСТРИ ЗА ПРАВНА ПОМОШ, ЕВИДЕНЦИЈА, НАДЗОР И ИЗВЕШТАЈ

За што поквалитетно и поекспедитивно спроведување на еден ваков правен институт многу значајна е соодветна евиденција. Таква евиденција кај бесплатната правна помош се врши со помош на регистри за правна помош и вршење на надзор над истите.¹³

Министерството за правда со започнување на примена на овој закон врши упис во официјален регистар на адвокати, односно здруженија на граѓани, кои ќе бидат одговорни од овој аспект.

Уписот во регистарот кај адвокатите се врши во соработка и договор со Адвокатската комора, додека кај здруженијата на граѓани, врз основа на претходно исполнување на одредени услови со барање за нивен упис во регистарот.

¹³ <http://www.pravda.gov.mk/bp-advokati>, <http://www.pravda.gov.mk/bpp>, на овие линкови може да се најдат регистрите на сите запишани адвокати и здруженија на граѓани кои можат да даваат бесплатна правна помош.

Министерството може да брише адвокати, адвокатски здруженија, како и здруженија на граѓани овластени за давање на бесплатна претходна правна помош, доколку дојде до губење на условите под кои истите биле впишани во регистарот. Против ваквото бришење може да се покрене управен спор.

Со самиот упис во регистарот, Министерството има евиденција, а со тоа врши надзор односно контрола врз овластени субјекти во нивното давање бесплатна правна помош. Се разбира доколку дојде до кршење на законските норми во давањето на бесплатната правна помош, може да се пристапи кон бришење на субјектот од евиденцијата, односно од регистарот.

Министерството, должно до Владата, еднаш годишно да достави **извештај**, кој Владата во рок од 30 дена по усвојувањето го доставува до Собранието. “Извештајот ги содржи следниве елементи:

- Број на доставени барања за бесплатна правна помош,
- Број на донесени решенија за бесплатна правна помош,
- Број на одбиени барања за бесплатна правна помош,
- Видот на работата за кој е одобрена бесплатната правна помош,
- Обемот на средствата исплатени за бесплатната правна помош,
- Статистички показатели и др”.

9. НАГРАДА ЗА ДАДЕНА ПРАВНА ПОМОШ

Како што кажавме трошоците за надоместок на бесплатната правна помош ги сноси Буџетот на државата.

Врз основа на тоа Законот за бесплатна правна помош определува определена постапка во која се надоместува наградата на субјектите кои даваат бесплатна правна помош.

Наградата на адвокатот за дадената правна помош се надоместува врз основа на Тарифата за награда и надоместок на трошоците за работата на адвокатите. Битно е да се напомене дека таа е секогаш **намалена за 30 % од вистинската сума**, определена спред претходно споменатата тарифа, а разбирливо од околностите на правниот институт. Адвокатот доставува трошковник врз основа на претходно пропишан образец кој врз основа на оцена од страна на Министерството, истото носи решение за негово одобрување или одбивање. Одбивањето може да се случи доколку Министерството оцени дека адвокатот, несовесно или нестручно ја давал бесплатната правна помош, против кое нешто има право да поведе управен спор.

Кога станува збор за овластените Здруженија на граѓани за давање на бесплатна правна помош, постапката е речиси идентична, со таа разлика што висината на наградата се определува врз основа на соодветна Тарифа за надоместок на трошоците на работата на Здруженијата на граѓани.

МЕТОДИ И ВЕШТИНИ ЗА РАБОТА СО РАНЛИВИ ГРУПИ

**РОМСКАТА ЗАЕДНИЦА ВО НАШЕТО ОПШТЕСТВО
Е ЕДНА ОД НАЈЗАГРОЗЕНИТЕ КОГА СТАНУВА ЗБОР
ЗА ОСНОВНИТЕ ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО
СЕКОДНЕВНОТО ЖИВЕЕЊЕ.**

МЕТОДИ И ВЕШТИНИ ЗА РАБОТА СО РАНЛИВИ ГРУПИ

Проблемите се јавуваат поради различни причини и од најразличен карактер, а истите придонесуваат оваа заедница да биде маргинализирана, дискриминирана, социјално и економски загрозувана.

Како еден од најчестите проблеми кои се појавуваат во пракса и на терен е нереализирано право на домување, кое може за секој поединец во иднина да придонесе за негови поголеми социјални и егзистенцијални проблеми.

Токму поради наведеното Ромите се јавуваат како ранливи групи, поради кое нешто за оваа категорија на луѓе постојат најразлични начини за нивно вклучување во сите општествени процеси, како и заштита на нивните основни човекови права и слободи.

1. ШТО СЕ РАНЛИВИ ГРУПИ И КАКО МОЖЕ ДА ГИ ПРЕПОЗНЕМЕ:

Самиот термин **“Ранливи групи”** ни дава одговор на прашањето што преставува оваа категорија на лица и како може поединецот да го идентификуваме како лице кое припаѓа на оваа група.

Станува збор за лица кои се социјално, егзистенцијално, економски, здравствено и на друг начин загрозувани, а поради таквата состојба истите се подложни ризици од губење и крешење на нивните основни права.

Во нашите закони за ваквата категорија на граѓани, се употребува **“МАРГИНАЛИЗИРАНИ ГРУПИ”**, за кои дури и постои дефиниција во Законот за спречување и заштита од дискриминација, каде е предвидено дека:

“Маргинализирана група е група од поединци кои ги обединува специфична положба во општеството, кои се објект на предрасуди, кои имаат посебни карактеристики кои ги прават погодни за одредени видови на насилство, имаат помала можност за остварување и заштита на сопствените права или се изложени на зголемена можност за натамошна виктимизација”¹⁵

Секојдневно се среќаваме со лица кои припаѓаат на овие “ранливи групи”, но не секогаш истите можат лесно да се препознаат или идентификуваат, токму поради тоа потребно е внимателно да се утврдуваат критериумите по кои истите ќе ги разликуваме и препознаваме.

¹⁵ Закон за спречување и заштита од дискриминација (Сл.Весник бр. 50/2010, 44/2014, 150/2015, 177/2015, 31/2016, 21/2018).

2. КРИТЕРИУМИ И ФАКТОРИ ЗА ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА “РАНЛИВИ ГРУПИ”:

Во нашата држава најзначајна улога во утврдување и идентификација на ваквите групи играат законите кои се однесува на социјалната заштита, социјалната сигурноста, вработувањето и здравствената заштита.

Од институциите кои се должни да ги применуваат регулативите кои ја утврдуваат состојбата за евентуален социјален ризик е **Министерството за труд и социјална политика**, како и управни органи, кои функционираат во рамките на министерството, како што се **Центрите за социјална работа** со помош на кои и директно се пружа заштита од државата спрема овој вид на лица.

Покрај овие институции, во заштита на оваа категорија на лица исто така имаат и судскиот систем, општините, верската заедница, невладиниот сектор, граѓанските организации, хуманитарните здрженија, кои директно и индиректно се вклучени во системот на идентификување и заштита на ваквите категории на луѓе.

ФАКТОРИ – ПРИЧИНИ

Во идентификувањето на “ранливите групи” на лица играат улога следниве фактори, кои се користат како клуч на идентификацијата:

- **Социјален проблем**
- **Социјален ризик**
- **Социјална ранливост**

Секоја од овие клучни точки и фактори во определувањето на ранливите групи има свои подфактори кои поконкретно ја определуваат можната проблематика и потенцијална ранливост.

СОЦИЈАЛНИОТ ПРОБЛЕМ МОЖЕ ДА БИДЕ ОПРЕДЕЛЕН КАКО

- **Проблеми настанати поради развојот** – развојот како фактор на пројавување на социјални проблеми, можат да се појават од повеќе аспекти: лошо примарното воспитување, отсуство од образовен процес, болести во развојот, лоша социо-економска положба на семејството и сл. Правилниот и соодветен развој на лицата може да помогне во спречување или намалување на потенцијалните социјални проблеми со кои поединецот може да се соочи.
- **Проблеми настанати поради девијации** – девијацијата како појава, самата по себе укажува на некаква проблематика и неусогласеност на поединецот со општествените, правни и морални норми, кое нешто во секој случај лесно може да придонесе лицето да биде исклучено од општествените процеси и неговото нормално функционирање низ системот, а со тоа и до потенцијални социјални проблеми.

- **Проблеми настанати од природни катастрофи** – овие пројавувања сами по себе создаваат голема можност поединецот, а пред се определни групи кои се зафатени од природна катастрофа да се добијат статус на социјален проблем, а пред се имајќи ги во предвид социо-економските, здравствените, хигиенските и други проблеми кои можат да бидат предизвикани од природните катастрофи.

Социјалниот ризици се потенцијални состојби кои можат да доведат до социјален проблем и истите се поделени:

- **Политички** – дискриминација, социјална исклученост, сегрегација.
- **Природни или геофизички ризици** – кои ги создава природата – непогоди и катастрофи (земјотреси, пожари, поплави)
- **Здравствени** – болести, инвалидитет и сл.
- **Општествени** – војна, економски состојби и сл.
- **Социолошки – физиолошки ризици** (мајчинство, болест, старост, смрт)
 - **семејни ризици** (потешкотии околу воспитување и одгледување на деца, семејна дисфункционалност, структурално пореметени семејства)
 - **професионални ризици** (болести, повреди и смртни случаи на работно место, невработеност)

Социјалната ранливост е состојба на одредено лице поради која е определено како лице од “ранлива група”, при што познати се следниве поделби:

- **неможност да се совладаат негативните последици од стресни ситуации;**
- **голема можност лицето да биде физички или психички рането/повредено, и**
- **недостаток на капацитет, способности и можности за: предвидување на стресните ситуации; справување со стресните ситуации; надминување на последиците од стресните ситуации, и опоравување од стресните ситуации**¹⁶

¹⁶ Види повеќе во Прирачник за развој на социјалните услуги за ранливите групи во локалните заедници, Министерство за труд и социјална политика, Март 2013 година.

3. РАБОТА СО РАНЛИВИ ГРУПИ НА ЛУЃЕ

Како што созрева науката и системот на социјална солидарност, така и општеството од најразличен аспект, успева да понуди начини, методи и техники за справување и работа со ранливите, односно социјално загрозените групи на луѓе.

Имено самиот образовен систем формира и посебни академски установи кои практикуваат начини и вештини како да се идентификуваат овие групи, како да се заштитат и како да се пристапи кон отстранување на ризикот со кој се соочуваат.

Самиот државен апарат овозможува и најразлично обучување на лица кои се специјализирани да работат со ваква категорија на луѓе, кое нешто ги определува како професионализација на овој дел од државниот сервис спрема граѓаните.

Се разбира од овој аспект влегуваат и најразличен систем на граѓански здруженија и организации кои благодарение на интернационалните процеси на начелото на солидарност и еднаквост овозможуваат размена на меѓусебни искуства и начини на справување со овој општествен феномен.

Лицата од “ранливите групи” многу често се неинформирани, се плашат, не сакаат да соработуваат, имаат недоверба, а поради честите предрасуди спрема нив, дискриминација, како и самата состојба во која се нашле.

ТОКМУ ПОРАДИ ТОА КОГА СЕ ПОСТАПУВА СО ВАКВО ЛИЦЕ ТРЕБА ДА СЕ ВНИМАВА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА СО НЕГО, ТРЕБА ДА СЕ ИНФОРМИРА ШТО ПОЕДНОСТАВНО И ТРЕТМАНОТ ДА МУ БИДЕ ПРУЖЕН ВО ЦЕЛОСТ.

Основни елементи кои треба да се запазат при работа со лице од “ранлива група” се следниве:

- **Објаснете му го проблемот во кој се наоѓа;**
- **Посочете му за правата со кои располага;**
- **Запознајте го со институциите преку кои може да бара заштита и помош;**
- **Појаснете му за начинот на кој може бесплатно да ја оствари својата заштита;**

Лицата, кои работа и функционираат во рамките на граѓанските здруженија, а кои секојдневно работат со ваква категорија на лица, мораат да бидат спремни да бидат постојано присутни на терен и да собираат информации, постојано да се едуцираат, да имаат соработка со институциите кои пружаат заштита, да знаат да посочат за основните права, како и да се водат на начелото на солидарност и хуманост.

4. ПРАВНА РАМКА ЗА ЗАШТИТА НА РАНЛИВИТЕ ГРУПИ

Како што беше погореспоменато, основниот механизам за спроведување и заштита на ранливите групи е соодветна законска регулација и поставеност.

Во нашата држава, основната законска регулатива се базира на повеќе закони од социјалне аспект, а како основен е Законот за социјална заштита. Со овој закон се регулираат основните социјални прашања и институти и начини на регулација преку која институциите треба да постапат.

Сепак освен социјалната заштита, самото уставно уредување на нашата држава кое предвидува и принцип и начело на солидарност, можноста за справување на лица од ранлива група со соодветни законски решенија го има опфатено и преку:

- **Работните односи,**
- **Здравствената заштита,**
- **Пензиско и инвалидско осигурување**
- **Спречување на дискриминација**
- **Кривично законодавство**
- **Имотно – правни односи, и сл.**

Ова е само сегмент од можноста за заштита, позитивна дискриминација и инклузија на ранливите групи, кое нешто е доказ за постоењето на широк корпус на општествено – правни норми за заштита на оваа категорија на лица.

Како еден од специјалните закони кои ја третира еднаквоста, и борбата за заштита на ранливите и маргинализирани групи во општественото уредување е **ЗАКОНОТ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ И ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА**, со кој закон се третираат сите поведенија кои придонесуваат на нееднаков третман на одредени групи на луѓе или поединци.¹⁷

¹⁷ Закон за спречување и заштита од дискриминација (Сл.Весник бр.50/2010, 44/2014, 150/2015, 177/2015, 31/2016, 21/2018).

5. СУБЈЕКТИ ВО ЗАШТИТА И РАБОТА СО “РАНЛИВИТЕ ГРУПИ”

Претходно беа споменати институциите кои директно се надлежни и должни да вршат заштита и да се грижат за правата на ранливите групи на луѓе, а како основни и главни се јавуваат **МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА** и **ЦЕНТРИТЕ ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА**.

Сепак државните институции не се исцрпуваат само со ова министерство и Центарот за социјална работа како директен спроведувач на заштита на социјално загорзените луѓе, односно постојат и други институции кои вршат заштита и тоа од најразличен карактер:

- **Министерство за здравство** – преку здравствените и болничките центри и други установи.
- **Министерство за правда** – преку службите за правна заштита и бесплатна правна помош,
- **Министерство за внатрешни работи** – преку надлежни Сектори, а во постапување, сузбивање и заштита на жртви од најразличен тип на кривични дела (семејно насилство, злоупотреба на служебна положба и овластување и сл)
- **Министерство за образование** – преку систем за едукација и образовни центри
- **Генерален секретаријат при Влада** – служби за полаки и преставки.
- **Државен управен инспекторат** – контрола и надзор врз институциите за правилна примена на законите и примена на начелото за еднаквост, забрана за дискриминација и сервисна ориентација на институциите.
- **Комисија за спречување на дискриминација** – како директен субјект во спроведување на Законот за спречување на дискриминација
- **Општините** – како локална власт со широки надлежности од секојдневното живеење.

Исто така постојат и други установи и јавни служби кои го спроведуваат и помагаат овој процес, а не се дел од државната власта:

- **Судовите** – како инструмент на судската власт за заштита на човековите права и слободи
- **Јавно обвинителство** – како овластен орган за прогон.
- **Народниот правобранител** – како институција која врши заштита при кршење на правата и слободите на граѓаните.
- **Адвокатурата** – како јавна служба која дава праван помош.

Претходно споменаваме дека покрај државните и судските органи, и јавните служби се појавува и невладиниот сектор пред се преставен преку системот на граѓанските организации кои се директно вклучени во системот на заштита и инклузија на ваквата категорија на лица.

ЗАКЛУЧОК

СО ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНСКОТО РЕШЕНИЕ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА СЕ ОВОЗМОЖИ ГРАЃАНИТЕ А ОСОБЕНО РОМСКИТЕ СЕМЕЈСТВА ВО ЕДНА ПОСТАПКА ДА ГИ ЛЕГАЛИЗИРААТ ОБЈЕКТите ВО КОИ ШТО ЖИВЕАТ.

Со завршувањето на постапката за „легалитација“, Барателот си го остварува своето право да има свој дом, за кој ќе постои соодветен имотен лист каде барателот ќе е носителот на правото на сопственост на „легалитираниот“ објект.

Користењето на правните лекови навреме, допринесува постапката да се динамизира и да се оствари правото на легализација.

Бесплатната правна помош преставува еден релативно нов правен институт, кој што благодарение на новите законски решенија добива своја конкретна правна регулација.

Бесплатната правна помош овозможува создавање на што поголема достапност на правните средства и механизми на граѓаните.

Бесплатната правна помош е олицетворение на хуманизација на правото воопшто. Основна цел, а со тоа и основен заклучок е во целокупната анализа дека инструмент, каков што е бесплатната правна помош овозможува достапност на правото и правните средства за секого, а со тоа и до поголема заштита на човековите права.

Ранливите или маргинализираните групи, како што се определени согласно законската терминологија се загрозува категорија и токму поради тоа потребата од нивна заштита е голема, а потребата од превенција уште поголема.

Субјектите кои се занимаваат со заштита на овие категории на лица имаат воспоставено значаен систем на механизми и начини на заштита и превенција, за да можат овие лица да се интегрираат целосно и квалитетно во секојдневното живеење.

Маргинализираните групи се секогаш тешки за идентификување, ризик факторите се многубројни и комплексни, поради кое нешто налага сите субјекти кои се вклучени во процесот на заштита и работа со овие на групи на луѓе, секојдневно и ефикасно да делуваат.

Државата како прв и главен субјект, кој има и обврска да води сметка за овие луѓе, располага со силни механизми за реализација на ваквата улога, но од друга страна можеме да осогледаме и дека граѓанските организации кои активно делуваат во овој процес се силен и значаен фактор како во директна реализација на оваа улога, така и индиректно преку поттикнување на државните органи да делуваат.

Управните органи, преку кои државата ја исполнува улогата на заштита на ранливите групи на лица, функционираат согласно начелата предвидени во ЗОУП, а кои се однесуваат на начелото на сервисна ориентација на органите спрема граѓаните, начело на ефикасност, како и начелата на законитост и еднаквост.

Целокупниот заклучок оди во насока на тоа дека државата е главниот заштитник на овие категории на лица, и тоа не само поради механизмите со кои располага, туку и поради одговорноста и обврската која ја носи, но сепак во практиката граѓанските организации се двигател на овие процеси, директен реализатор на мисијата за заштита на човековите права, кои се најкршливи кај оваа категорија на лица, и еден вид на мост помеѓу комуникацијата на поединецот и институцијата.

Токму поради тоа потребна е поголема корелација и прифаќање од страна на државата на граѓанските организации, кои треба да добијат поголем простор и поголема улога во работа со ранливите групи, односно државата треба да се вклучи во стимулирање и продлабочување на оваа врска, а се со единствена цел, заштита и инклузија на овие лица во секојдневното живеење.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Закон за постапување со бесправно изградени објекти\
- Закон за општа управна постапка
- Закон за градење
- Законот за прибавување и размена на докази и податоци по службена должност 199/2014
- Закон за градежно земјиште
- Закон за просторно и урбанистичко планирање
- Закон за сопственост и други стварни права
- Правилник за форма и содржина на барањето за утврдување на правен статус на бесправен објект
- Правилник за стандарди за вклопување на бесправни објекти во урбанистичко планска документација
- Правилник за форма и содржина на записникот за извршен увид на самото место со технички податоци за бесправниот објект
- Правилник за формата и содржината на регистарот на поднесени барања за утврдување на правен статус на бесправни објекти
- Правилник за формата и содржината на урбанистичката согласност
- Правилник за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање
- Закон за спречување и заштита од дискриминација
- Прирачник за развој на социјалните услуги за ранливите групи во локалните заедници
- Закон за бесплатна правна помош
- Закон за адвокатура